

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Obrázkový test strategií udržování partnerského vztahu

Bakalářská práce

Adéla Dušková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jitka Lindová, Ph.D.

Praha, 2022

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci napsala samostatně. Všechny použité prameny byly vždy řádně citovány a uvedeny. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Zároveň souhlasím se zveřejňováním práce.

V Praze dne

.....

Adéla Dušková

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí této bakalářské práce Mgr. et Mgr. Jitce Lindové, Ph.D. za rady, pomoc a připomínky při psaní této práce.

OBSAH

Úvod	1
A. TEORETICKÁ ČÁST.....	3
1. Obecně o strategiích udržování partnerského vztahu a příslušných výzkumných metodách	3
1. 1 Vymezení základních pojmů.....	3
1. 1. 1 Proces udržování partnerského vztahu z vybraných teoretických perspektiv	3
1. 1. 1. 1 Sociálně psychologická perspektiva – Relational Maintenance.....	3
1. 1. 1. 2 Evolučně psychologická perspektiva – Mate Retention a Partner Specific Investment.....	4
1. 1. 2 Odlišnosti jednotlivých přístupů	6
1. 2 Způsoby měření udržování partnerského vztahu napříč stávajícími výzkumy a jejich výsledky.....	8
U každé ze skupin– <i>relational maintenance</i> a <i>mate retention</i> s <i>partner specific investment</i> – tak budou nejprve popsány výzkumy týkající se dané problematiky a následně budou představeny a srovnány jejich metodické postupy.....	9
1. 2. 1 Výzkumy Relational Maintenance.....	9
1. 2. 2 Výzkumy Mate Retention a Partner Specific Investment.....	11
1. 2. 2. 1 Mate Retention.....	11
1. 2. 2. 2 Partner Specific Investment	12
1. 2. 3 Metodika výzkumů Relational Maintenance	13
1. 2. 4 Metodika výzkumů Mate Retention a Partner Specific Investment	17
1. 2. 4. 1 Mate Retention.....	17
1. 2. 4. 2 Partner Specific Investment	19
1. 3 Výhody a nevýhody metodiky ve vybraných studiích Relational Maintenance, Mate Retention a Partner Specific Investment	21
1. 4 Modely strategií studií Relational Maintenance, Mate Retention a Partner Specific Investment	24
1. 4. 1 Modely strategií Relational Maintenance	24
1. 4. 2. Modely strategií Mate Retention a PSI	28
1. 4. 3 Porovnání modelů strategií	32
1. 5 Užití obrázkového testu jako výzkumné testovací metody.....	34
B. EMPIRICKÁ ČÁST	36
2. Obrázkový test strategií udržování partnerského vztahu	36
2. 1 Cíl výzkumu	36
2. 2 Metody výzkumu	38
2. 3 Participanti a prostředí výzkumu	38
2. 4 Tvorba obrázkového testu strategií udržování partnerského vztahu.....	39
2. 4. 1 Výběr strategií a obrázků do obrázkového testu.....	39
2. 4. 1. 1 Výběr okruhů (strategií).....	40
2. 4. 1. 2 Výběr obrázků	41
2. 4. 2 Komparační dotazníková část.....	42
2. 4. 2. 1 Předpokládané vztahy jednotlivých strategií	43
2. 4. 3 Vytvoření dotazníku v Qualtrics.....	45
2. 5 Analýza dat.....	50
2. 5. 1 Analýza kvantitativní části	50
2. 5. 2 Analýza kvalitativní části.....	51

<i>2. 6 Výsledky</i>	53
2. 6. 1 <i>Výsledky kvalitativní části</i>	53
2. 6. 2 <i>Výsledky kvantitativní části</i>	54
2. 6. 3 <i>Celkové shrnutí výsledků kvalitativní a kvantitativní části</i>	65
<i>2. 7 Diskuse</i>	66
<i>2. 8 Závěr</i>	74
Seznam použité literatury	75
Přílohy	79

Úvod

Strategií k udržování partnerského vztahu je zajisté velké množství a mají mnoho podob, především v závislosti na tom, jakým způsobem se daný vztah udržuje. O samotných metodách, jež se tyto strategie v partnerství pokouší zkoumat – a v jistém slova smyslu i měřit (např. míra užití určité strategie u žen/mužů) - můžeme tak tvrdit, že mají poněkud složitou úlohu, jak všechny tyto strategie zachytit a nepřijít tak o cenné informace. Za nejužívanější metodu v této oblasti (která byla dle stávajících výzkumů zabývajících se problematikou strategií k udržování partnerského vztahu ke sběru dat využívána) lze považovat dotazník, kde mají participantů pomoci několika různých druhů otázek odpovídat, co ve vztahu používají k udržení svého partnera (věci jak verbálního, tak neverbálního charakteru). Dotazník je pak založen buďto na otevřených či uzavřených otázkách (s předvybranými odpověďmi týkajícími se chování v partnerství). Výhodou tak je možnost sesbírání velkého množství informací, čímž může daný výzkum strategií významně obsahově přispět do této oblasti. Nevýhodou však může být jistá možnost vysokého zkreslení ze strany participantů. Participantů sdělují pouze svůj individuální pohled na danou situaci a mohou se pokusit vykreslit se v lepším světle či na otázky odpovědět nepravdivě. Otázkou tedy je, zdali by bylo možné použít i jinou metodu, která by mohla poskytnout nové výhody ve výzkumu strategií.

Obrázková metoda, kterou bych v rámci praktické části této práce chtěla představit, dosud nebyla ve výzkumu chování používaného k udržování partnerského vztahu použita. Oproti klasickému dotazníkovému šetření, které může být občas velmi zdlouhavé, by se o této metodě mohlo tvrdit, že by byla rychlejší a zábavnější. Jako další výhoda by v tomto případě mohla být i menší vědomá kontrola odpovědí ze strany participantů. Pomocí porovnání obrázkového testu (o deseti obrázcích vyjadřujících různé chování partnerů za účelem udržet partnera) a stejných (odpovídajících) okruhů (témat, strategií, vzorců chování) postihnutých prostřednictvím položek v dotazníku (z vybraných relevantních studií) bych tak chtěla zjistit, zdali výsledky těchto různých metod lze považovat za alespoň částečně rovnocenné a obrázkovou metodu tak považovat za validní.

Tento druh testovací metody využiji i z toho důvodu, že již použitý v rámci partnerského testování byl – a to k určení dominance v páru – kde na základě toho, jak participant byl ochoten změnit pořadí řazení obrázků ve prospěch řazení partnera při společném řazení ve dvojici, bylo určeno, kdo v dané situaci dominoval. Proto vyvstává v

tomto případě otázka, zdali by velmi podobný test¹ mohl posloužit jako zjednodušená varianta pro testování partnerských strategií k udržení partnera.

Kromě otázky validity obrázkového testu využiju výsledky z něj jako pilotní studii strategií udržování partnerského vztahu. Otázky, které si v rámci studie pokládám, se týkají používání strategií v závislosti na délce vztahu a také pohlaví. Dá se předpokládat, že partneři, kteří budou ve vztahu delší dobu (tedy i možném manželském svazku), se budou častěji potýkat se strategiemi týkajícími se *sdílených (společných) úkolů* než páry ve vztahu trvajícím kratší dobu (Příklad lze nalézt u výzkumu Dainton a Stafford (1993), kde byly porovnány páry spolu chodící a v manželském (dlouhodobém) svazku. I když zde nebyly nalezeny výrazné rozdíly, tak i přes to můžeme zaznamenat jisté odchylky – sezdaní partneři častěji čelili (každodenním) činnostem, za něž byli společně odpovědní, než páry, kteří spolu pouze chodí.). Co se týče pohlaví, tak lze očekávat, že ženy budou vykonávat jiné strategie než muži. Příklad opět u Dainton a Stafford (1993) - zde pohlavní odlišnost odůvodněna tím, že ženy (dle dostupných výsledků) mají celkově vyšší frekvenci v užívání možných udržovacích typů chování. Jednotlivé rozdíly ve strategiích pak lze spíše hledat v poměru vdaná/svobodná – ženatý/svobodný. Např. vdané ženy budou používat strategie týkající se *otevřenosti a pozitivivity* častěji než ženatí muži. Muži (celkově²) dle studie Ellise (1998) a Busse (1988) naopak častěji než ženy používají strategie spočívající ve *vynaložení (peněžních) zdrojů* (zaplacení za večerní zábavu, kupování dárků, pozvání do restaurace).

Mimo otázek týkajících se rozdílů na základě délky vztahu a pohlaví bych dále chtěla také zjistit, jaké celkově převládají udržovací strategie v mnou zvoleném vzorku populace.

Výzkumné strategie, jež použiji v rámci vyhodnocování výsledků vzešlých ze zkompletovaného testu, budou smíšeného charakteru. Budou převažovat postupy kvantitativního rázu (u vyhodnocování škálových odpovědí z propůjčených dotazníků a u řazení obrázků strategií – dle toho, jakou prioritu dané věci (aktivitě) participant připisuje), ale součástí bude i kvalitativní obsahová analýza volných asociací s obrázky – participant budou odpovídat, co si pod daným obrázkem představují.

¹ V testu původním byly obrázky lehce odlišné.

² V rámci studie Elisse (1998) byli součástí výzkumu pouze páry spolu delší dobu chodící – žádní z nich nebyli svoji a ani nebyli zasnoubení, tedy zde není rozlišení.

A. TEORETICKÁ ČÁST

1. Obecně o strategiích udržování partnerského vztahu a příslušných výzkumných metodách

1. 1 Vymezení základních pojmů

Pojem, který bude v této práci nejednou zmiňován, je *maintenance*. Význam slova *maintenance* byl v oblasti partnerských vztahů popsán nejčastěji jako (1.) proces *udržování* existence daného vztahu, (2.) proces *udržování* vztahu ve specifikovaném stavu či kondici (kde proces *udržování* slouží k udržení požadovaných partnerských vztahových charakteristik, jako jsou intimita, oddanost nebo láska) či jako (3.) proces *udržování* vztahu v dobrém stavu – jinými slovy – jako snahu partnerů o udržení uspokojivých definic partnerského vztahu (Canary a Stafford, 1992; Stafford a Canary, 1991, Dindia & Canary, 1993).

Nutné je však zmínit, že definice, podoba, způsoby, a i samotný proces *udržování* se různí – a to na základě toho, jak se na *udržování* dle specifických teoretických perspektiv v oblasti partnerského vztahu nahlíží.

1. 1. 1 Proces udržování partnerského vztahu z vybraných teoretických perspektiv

1. 1. 1. 1 Sociálně psychologická perspektiva – Relational Maintenance

Sociálně psychologický přístup se zabývá člověkem v sociálních souvislostech jeho života, zejména pak zkoumáním, jak tyto sociální souvislosti života působí na jeho osobnost (vlastnosti, životní postoje apod.); vývoj a rozvoj; chování a jednání, ale právě i např. začleňování a *sounáležitost s druhými* (Helus, 2007).

Způsob, jak lze na *udržování* partnerského vztahu z hlediska sociálně psychologického pohledu nahlížet, poskytuje skupina studií zabývající se *relational maintenance* - „vztahovou údržbou“. *Relational maintenance behaviors* odkazuje na takové chování, které bylo přijaté oběma partnery k udržování jejich (společného) vztahu v daném stavu či kondici (Dindia & Canary, 1993).

Relational maintenance můžeme pro účel této práce rozdělit na dvě větší „podoblasti“.

Studie, v rámci které byly tyto dvě oblasti vysvětleny, byla představena Dainton a Stafford (1993). Týkala se *routine maintenance behaviors*, kde je o *udržování* hovořeno jako o rutinních – neboli tedy méně vědomých formách chování (Greene, 1984) praktikovaných jedním (nebo oběma) partnery.

Pojem *routine maintenance behaviors* je zde poté srovnáván s termínem *maintenance strategies – udržovací strategie* (např. Dindia & Baxter, 1987). Strategii lze definovat jako plán, metodu či sérii manévřů pro dosažení konkrétního cíle nebo výsledku. Navíc s sebou nese i vědomý záměr udržet daný vztah (Duck, 1988). Tyto dvě „podoblasti“ se tedy liší dvěma způsoby.

První odlišnost je shledána v již zmiňované úrovni vědomí – *rutinní chování* se oproti *chování strategickému* nachází na úrovni mnohem nižší. Jinými slovy, když se naše chování stane rutinním, dobře naučeným, „usadí se“ na nižší úrovni našeho vědomí a my ho již nemusíme nijak složitě zpracovávat. Nejlépe lze tento rozdíl chápat např. na nejrůznějších – téměř automatických – domácích pracích, jako je úklid domácnosti, praní prádla atp. Tedy aktivity, kterým často partneři čelí při společném soužití. Takové chování, jež se bere ve vztazích jako samozřejmost, je triviální a často se v každodenním životě vyskytuje, tvoří soubor potenciálních rutinních činností.

Druhý rozdíl vyplývá ze skutečnosti, že *rutinní chování* není záměrně užíváno pro účely udržování vztahu. Což však neznamená, že zde není účel žádný. Tento typ chování naopak může být velmi záměrný a vědomý, jako je to u strategického chování (např. příprava večeře pro partnera, koupě květin pro partnerku), ale ten, jež ho provádí, ho *neprovádí s výslovným cílem* udržovat vztah. Je tedy nutné zmínit, že se *rutinní a strategické chování* v mnoha případech navzájem nevyklučují a mohou se tak prolínat. Také je jistá pravděpodobnost, že určité *udržovací chování* může původně začít jako *chování strategické*, ale časem se může stát *chováním rutinním* (Dainton, Aylor, 2002).

1. 1. 1. 2 Evolučně psychologická perspektiva – Mate Retention a Partner Specific Investment

Druhý způsob, jakým je možné vysvětlit *udržování* partnerského vztahu, představují studie zabývající se *udržováním* z evolučně psychologického pohledu, vysvětlující vznik současných vzorců chování člověka především procesem adaptivní evoluce. Příkladem je

mate retention - “*udržení partnera*” a *partner specific investment (PSI)* – „specifické partnerské investice“.

Evoluční biologové rozdělují úsilí, které organismus vynakládá, na úsilí somatické a reprodukční, přičemž *úsilí reprodukční* lze dále dělit na *úsilí vynaložené na páření – družení se (mating)* a rodičovství (např. Low, 2000). Úsilí vynaložené na páření lze rozdělit do alespoň dvou odlišných domén – úsilí vynaložené na přilákání partnera (Buss, 1988; Buss & Schmitt, 1996) a *úsilí věnované na udržení partnera* (Buss, 1988; Buss & Shackelford, 1997).

U mnoha živočišných druhů není dlouhodobé udržení partnerů adaptivním problémem, protože partnerské vztahy jsou krátké a samotné „střežení“ daného partnera (*mate guarding*³ - např. Ghiselin, 1974; Wilson, 1975 a Thornhill a Alcock, 1983) je pak u těchto druhů obvykle omezeno na krátké intervaly. Lidé však představují v tomto ohledu protipól, jelikož jsou schopni vytvářet partnerské vztahy, které mohou trvat roky nebo desetiletí. Vzhledem k tomu, že *dlouhodobé družení se partnerovi* patří mezi hlavní lidské strategie týkající se páření (*družení se*), udržení partnera je zde obzvláště výrazným adaptivním problémem.

Mate retention - “*udržení partnera*” - je důležité jak pro muže, tak pro ženy, ale z různých evolučních důvodů. U mužů patří mezi rizika nedostatečného udržení “získané” ženy její inseminace jiným mužem, ztráta doposud vynaloženého úsilí na rozmnožování s danou ženou a ztráta rodičovského úsilí věnovaná potomkům někoho jiného (Daly et al., 1983). Naproti tomu mužská sexuální nevěra sama o sobě představuje pro ženu malé riziko. Bez adekvátní taktiky pro *udržení* daného partnera však žena riskuje ztrátu zdrojů nashromážděných právě prostřednictvím téhož partnera, jako jsou např. peníze či ochrana. Taktiky *mate retention* sahají od ostražitosti až po násilí a jsou spojovány s proměnnými jako je manželská spokojenost a agrese ve vztahu (Buss, Shackelford a McKibbin, 2007).

Další významnou součástí evolučně psychologických výzkumů je studie týkající se *PSI*, “*specifických partnerských investic*”, kterými se jako první ve větším rozsahu zabýval Bruce J. Ellis.

³ *Mate guarding* – „střežení partnera“ - je pouze dílčí taktikou, která je součástí většího celku – a to právě *mate retention*.

V rámci vytvořené taxonomie *PSI* se Ellis (1998) snaží o (teoretické) pokrytí celkem pěti historicky důležitých adaptivních problémů, se kterými se ve svém přirozeném prostředí vypořádávaly muži a ženy při tvorbě dlouhodobých *spojenectví* se svými partnery již v dřívějších dobách - mezi ty patří *problém zajišťování zdrojů* (jež se týká potravy, přístřešku a teritoria), *ochrany* (týkající se fyzického nátlaku především na ženy), *rodičovské péče* (zabývající se dobrým vývojem a socializací dětí), *sexuálního přístupu* (zahrnující reprodukci s daným partnerovi) a *závazku* (týkající se příjmem partnerských investic po delší dobu trvání vztahu).

PSI označuje „vklady“ nebo „příspěvky“ do vztahu – jinými slovy vše, co jednotlivci přináší do vztahu/dělají ve vztahu. Vklady jsou poté dále rozlišeny – na *bankable* – což je typ příspěvku, který může být užíván v jakémkoli vztahu a není při použití na konkrétního partnera ztracen – tím může být např. fyzická atraktivita či vzdělání. Druhý typ vkladů jsou *unbankable* – příspěvky, které jakmile jsou investovány do konkrétního partnera, nemohou být znovu investovány jinde – což může být např. povědomí o osobních partnerových potřebách a reagování na ně. Právě tímto druhým typem se autor dále ve studii zabývá – investicemi *specifickými* pouze pro daného partnera. Ty pak v rámci *PSI* dělí na další dvě formy (investic) - a to na *tangible* (reálné) a *symbolic* (symbolické).

Mezi *reálné investice* patří (např.) jednání typu „*Postaral se o mě, když jsem byla nemocná.*“ Zahrnuty jsou tak výdaje odesílatele v podobě úsilí, externích zdrojů nebo vystavení riziku týkající se procesu rozvoje a udržování daného vztahu. Výhody *reálných investic* se vyskytnou ve velmi blízkém časovém rámci.

Symbolické investice oproti *investicím reálným* zahrnují činy jako jsou např. „*Když hovoří o své budoucnosti, vždycky jsem její součástí.*“ Tento typ tak často svědčí o závazku odesílatele k dlouhodobému vztahu s daným partnerem – a i výhody z nich jsou orientovány spíše na budoucnost.

1. 1. 2 Odlišnosti jednotlivých přístupů

Jak je možné již ze zmiňovaných informací odvodit, dva hlavní jmenované přístupy mají mezi sebou jeden významný rozdíl. *Relational maintenance* (viz. výše Dainton & Stafford, 1993, dále např. Dainton & Aylor, 2002; Dindia & Baxter, 1987, Bell, Daly & Gonzales, 1987), zástupce sociálně psychologické směru, partnerské „udržovací“ chování primárně nespojuje s adaptivními problémy (a mechanismy), kterými muži a ženy spolu napříč historií čelí (a čelili), jako tomu je u *mate retention* (např. Buss, 1988; Greer &

Buss, 1994) a *PSI* (Ellis, 1998), zástupců evolučně psychologického směru, kteří své hypotézy staví na evoluční teorii.

Může se tak zdát, že značnou část věcí (tedy investic, jak zmiňuje Ellis (1998), které mají ústřední význam pro lidské páření – družení se – z hlediska evoluce, *relational maintenance* opomíjí. Např. investice „*zůstat svému partnerovi sexuálně věrný*“ a „*poskytovat mu emoční podporu*“ se z evolučního hlediska liší a v rámci jednotlivých kategorií investic jsou tak odlišovány, ale u Dainton a Stafford (1993) jsou zařazeny v jedné kategorii, a to *Ujištění*.

Stejně tak by však šlo argumentovat o tom, jak moc Elisovy (1998) investiční strategie odpovídají danému souboru pěti adaptivních problémů. I když společné rysy těchto adaptivních problémů poskytují jakousi univerzální logiku investičním strategiím a chování s nimi spojenými, lze očekávat, že se konkrétní způsoby řešení těchto problémů budou v různých kulturách lišit, a proto také nemusí poskytovat stoprocentní přehled napříč touto oblastí.

Nutné je tak opět zmínit, že tyto dva přístupy jsou svým pojetím *udržování* odlišné, proto nemůže jedna skupina pojmut vše, co pojímá ta druhá a naopak – navzájem se nevyklučují, spíše doplňují. Ve výsledném porovnání jednotlivých typů strategií (kapitola 1. *4 Modely strategií studií Relational Maintenance, Mate Retention a Partner Specific Investment*), lze najít určitou podobnost (a překrývání v daných typech chování atd.), ale také rozdíly.

I když lze *mate retention* a *PSI* tematicky zařadit do stejné „evolučně nahlížející“ skupiny, je zde také rozdíl, na který je nutné upozornit. Ačkoli se *PSI* i *mate retention* zaměřují na věci, které jednotlivci dělají, aby udrželi konkrétní romantický vztah jistým způsobem „nedotčený“⁴, jak *PSI*, tak i *mate retention* zdůrazňují různé strategie pro dosažení tohoto cíle. Zatímco *PSI* je definováno jako behaviorální příspěvky směřované ke konkrétnímu partnerovi (*reálné* nebo *symbolické*), *mate retention* poukazuje na úsilí zaměřené na *udržení* přístupu k danému partnerovi (Albert, Arnocky, 2016). Samotné spojení „*mate retention*“ - *udržení si partnera* – má v sobě mnohem více „síly“ vytvářené k udržení partnera, kdežto *PSI* lze chápat o poznání volněji, a ne tak důrazně. „Pokud lze

⁴ V originále – to *keep relationships intact*. Tedy překlad „nedotčený“ v tomto kontextu lze popsat jako jistou stabilitu vztahů mezi partnery a jejich neohroženost před různými podněty či událostmi, které je mohou (jakožto partnery) ovlivňovat.

PSI chápat jako behaviorální projevy lásky, pak mate retention lze pojmut jako behaviorální vyjádření žárlivosti.” (Ellis, 1998).

V neposlední řadě stojí za povšimnutí i rozdíl týkající se (již dříve zmíněného) povědomí o tom, že se dané *udržování* partnerského vztahu koná. To bylo potvrzeno jak u *PSI*, *mate retention*, ale i *maintenance strategies* jako znatelně vyšší, než je tomu u *routine maintenance behaviors* (Dainton, Stafford, 1993), *rutinního udržovacího chování*, které sice společně s *maintenance strategies* tvoří jednu velkou skupinu *relational maintenance*, ale od klasických strategií se liší právě svou méně vědomou formou.

1. 2 Způsoby měření udržování partnerského vztahu napříč stávajícími výzkumy a jejich výsledky

Jedním z hlavních cílů této práce je ověření nové testovací metody v rámci výzkumného tématu strategií *udržování* partnerského vztahu. Vzhledem k danému cíli je zapotřebí si ujasnit, jaké metody pro sběr informací *o způsobech udržování* již použité byly, jakými kritérii byly opatřeny, jaké výsledky s sebou příslušné studie přinesly a co by se dalo považovat za jejich hlavní výhody či nevýhody (či limity). Nutné je tak úvod připomenout, že stejně tak jako dotazníky užitě ve studiích jakožto většinová metoda sběru dat o participantech, tak i *obrázkový test*, který bude v mé práci použitý jako výzkumná metoda, s sebou nese jistá omezení, ze kterých tak vyplývá i zaměření na specifické části u zmiňovaných studií. Všechna tato omezení budou v praktické části objasněna detailněji.

Jako další cíl pak byl stanoven průzkum nejčastějších typů strategií (a pohlavních rozdílů v jejich užívání), což je obvykle častá oblast zájmu i u níže vybraných studií. Menší problém nastává v případě cíle týkajícího se vlivu *délky vztahu* na používání vybraných strategií, se kterým většina autorů přímo nepracuje. Častým středem zájmu jsou však manželské páry – a manželství, které s délkou vztahu poměrně výrazně souvisí. Předpokládá se, že partneři uzavírají manželství nejčastěji po delším časovém úseku, co jsou ve společném vztahu – tedy je možné, že budou výsledky v užívání strategií podobné s těmi, které užívají lidé v dlouhodobém, nemanželském vztahu.

Jak např. zmiňuje Ellis (1998), předmětem jeho studie týkající se *PSI* jsou pouze páry, které jsou spolu ve dlouhodobém vztahu – vzorek participantů vybraný v rámci studie

vyklučuje jak krátkodobé vztahy (kde není mezi partnery téměř žádný závazek), tak manželské vztahy (kde je již závazek – i právně – stanoven). Místo toho se zaměřuje na fázi vývoje vztahů, kde je vyjednávání závazku mezi partnery nejdůležitější – a to jsou právě dlouhodobé vztahy (s průměrnou délkou 18-21 měsíců). Během tohoto – dá se říct – „předmanželského období“ se partneři navzájem (vědomě či nevědomě) hodnotí v rámci nejrozličnějších úrovní chování⁵, které jsou pro manželství relevantní. Jelikož některé konkrétní formy investic do „předmanželských vztahů“ (např. vynaložení externích zdrojů na partnera/partnerku) se v průběhu evolučního času postupně přeměňují a jsou ve své podstatě stejné jako formy investic realizovaných do vztahů manželských (reprodukčních) (např. vynaložení externích zdrojů na partnera/partnerku a děti), lze tvrdit, že investice do dlouhodobých vztahů by měly poskytnout jakýsi nadhled pro vzorce investic užívaných v manželských vztazích – a tedy i naopak.

U každé ze skupin – *relational maintenance* a *mate retention with partner specific investment* – tak budou nejprve popsány výzkumy týkající se dané problematiky a následně budou představeny a srovnány jejich metodické postupy.

1. 2. 1 Výzkumy Relational Maintenance

Jak bylo zmíněno výše, výzkumnou oblast *relational maintenance* lze pomyslně rozdělit na rutinní a strategickou, přičemž se mohou navzájem prolínat. Než se však začalo zkoumat chování *rutinní* více konkrétněji, předcházela řada studií zabývajících se udržováním *strategickým*.

Mezi úplně prvními, kdo se snažil *maintenance strategies* v rámci partnerského vztahu komplexně zkoumat – a to konkrétně u manželského svazku – byli Bell, Daly a Gonzalez (1987). Ti přesněji hovoří o *affinity-maintenance* – „udržování blízkého vztahu“. Cílem autorů tak byla identifikace strategií, které manželské páry používají k udržení kvalitních vazeb ve vztahu.

Studii se nedá považovat za úplně přímého předchůdce studií o *relational maintenance*, avšak autoři jako první představili systematickou taxonomii partnerských strategií, která je

⁵ A podle Ellisovy (1998) teorie by tato hodnocení měla zahrnovat hodnocení již zmiňovaného chování týkající se partnerských investic, které korelují se schopností a ochotou řešit důležité adaptivní problémy, kterým partneři čelí napříč evoluční historií.

svým obsahem pro oblast udržování partnerského vztahu velmi významná. Jejich vytvořená taxonomie obsahovala celkem 28 strategií.

První – oficiálnější – představitel studií *relational maintenance* se pak řadí studie Dindie a Baxter (1987), ve které se autorky věnovaly strategiím užívaných k udržování a nápravě manželských vztahů. Navíc zkoumaly, zdali se tyto strategie liší v závislosti na délce manželství. Identifikovaly celkem 49 strategií, které se seskupují do 12 nadřazených typů.

V navazující studii autorek Stafford a Canary (1991) byla představena taxonomie o pěti udržovacích strategiích – pozitivitě, ujištění, otevřenosti, užití sociálních sítí a sdílení úkolů. Užití těchto strategií bylo následně porovnáváno nejen u sezdaných jedinců, ale i zasnoubených, vážně spolu chodících a krátce spolu chodících (“randících”) párů, což byl pokrok oproti předešlým studiím – jak Bell et al. (1987), tak i Dindia (1987) byli zaměřeni pouze na páry manželské.

Studie, která následovala, byla již zástupkyní nejen čistě strategického zaměření udržovacích strategií, ale i toho rutinního. Autorkami byly Dainton a Stafford (1993). Cílem jejich výzkumu byla identifikace nejrůznějších forem rutinního, neuvědomovaného udržovacího partnerského chování, a to nejen u partnerů, kteří jsou sezdaní, ale i u těch, kteří spolu teprve chodí – tedy oproti minulé studii byla specifikace na určité typy partnerského vztahu částečně upravena. Vytvořená taxonomie se skládá celkem z 12 hlavních kategorií a 29 subkategorií.

Čtvrtá studie, která již pochází z počátku tohoto tisíciletí, je autorů Dainton, Stafford a Haas (2000). Autoři se zaměřovali na to, zdali se dá pohlaví považovat za ukazatel některých typů udržovacího chování (otevřenost, pozitivita apod.), které obsahuje jak strategické, tak i rutinní aspekty. Tyto hlavní skupiny chování byly identifikovány prostřednictvím studie Stafford a Canary (1991), Canary a Stafford (1992)⁶ a Dainton a Stafford (1993) - tedy zástupců studií jak rutinního, tak strategického charakteru. Všichni participanti, kteří se zúčastnili výzkumu v rámci studie Dainton et al. (2000), byli v manželském svazku.

Dainton a Aylor (2002) se následně tak jako u předchozích výzkumů zaměřily jak na studium rutinního, tak i strategického udržovacího partnerského chování. Důležitou

⁶ V této studii byly strategie následně pouze lehce revidovány stávající strategie, jež vzešly ze studie předcházející (z původních 24 aktů na 27 aktů) – a to Stafford a Canary (1991), avšak samotná jejich podstata zůstala stejná. Studie z roku 1992 navíc nepřináší relevantní poznatky pro výzkum odehrávající se v rámci této bakalářské práce, proto není v přehledu uvedena a dále blíže rozebírána.

součástí studie však bylo mimo jiné (jako u jedné z mála) zaměření se na souvislost mezi použitím daného rutinního či strategického chování a délkou partnerského vztahu. Použita byla stejná taxonomie jako u studie předchozí, tedy Stafford et al. (2000). Byli zvoleni participanti, kteří byli v romantickém vztahu (bez bližší charakteristiky daného vztahu).

1. 2. 2 Výzkumy Mate Retention a Partner Specific Investment

1. 2. 2. 1 Mate Retention

Historie výzkumu *mate retention* - “*udržení partnera*” - sahá stejně tak jako *relational maintenance* již do minulého století, a to konkrétně do 80. let.

První⁷ významná a rozsáhlá studie *mate retention* byla z roku 1988 autora Davida M. Busse. Mezi hlavní cíle výzkumu Busse bylo identifikovat povahu a rozsah *mate retention* taktik (dále *strategie*⁸) (vytvořit jejich organizovanou taxonomii (tedy MRI)) a posoudit, jaké z nich jsou mezi muži a ženami (v nemanželském vztahu – pouze spolu chodící, bez většího závazku) používanější. Identifikováno bylo celkem 104 aktů, které byly rozděleno do 19 skupin strategií.

Další průzkum *mate retention* strategií (Buss, Shackelford, 1997) se zaměřil již na manželské páry, vzorek participantů byl tak oproti původní studii odlišný – vedle krátce spolu chodících partnerů (1988) se nyní zkoumaly strategie u partnerů v manželském svazku trvající maximálně jeden rok. I autoři této studie mezi své cíle zahrnuli rozdíly mezi muži a ženami.

VanderLaan a Vasey (2007) provedli dále ověření použití strategií *mate retention* u heterosexuálních i homosexuálních párů. I když se studie zaměřovala především na jejich porovnání (které není pro můj výzkum podstatné), jako vedlejší cíle byly i pohlavní rozdíly. Zařazeni byli muži a ženy, co s někým v daný moment chodili či byli min. za poslední rok s někým ve vztahu.

Na užití strategií v „novomanželském roce“ a o tři roky později (tedy u párů, jež jsou společně čtyři roky v manželském svazku), byla zaměřená studie autorů Kaighobadi,

⁷ Povaha, rozsah a výskyt samotných *mate retention* taktik zůstal až do studie Busse (1988) nezmapován – jediná forma *mate retention*, která kdy byla předtím vážněji zkoumána, se týkala sexuální žárlivosti (Daly et al., 1982) - což však ani zdaleka není konečný obsah oblasti *mate retention*.

⁸ Termín *strategie* bude dále zaveden napříč všemi výzkumy (a i jejich výsledky) pro lepší přehlednost a jednotu – tedy nahrazena jím bude jak termín „taktika“ (mate retention), tak i „investice“ (partner specific investment).

Shackelford a Buss (2008). Jako u předcházejících studií bylo použito totožné taxonomie jako v předchozích případech, avšak její testování proběhlo – jak účel studie napovídá – nadvakrát, a to v novomanželském roce a ve čtvrtém roce manželství. Je zde tak zkoumáno použití strategií v závislosti na délce vztahu. Mimo to jsou zkoumány i pohlavní rozdíly.

Samotná taxonomie Busse (1988) - jak je podle původních počtu aktů vidno (104) – je velmi rozsáhlá a konkrétně pro mé použití do výzkumu až příliš detailní. Navíc je i lehce nadbytečná, jelikož mnoho objevených *mate retention* strategií, a především jejich příslušných aktů, není pro můj výzkum relevantní – tedy představování taxonomie v celé její šíři není potřebné. Původní taxonomii se však podařilo úspěšně zkrátit. Zkrácená verze, na jejímž vzniku se mimo Busse podíleli i Todd K. Shackelford a William F. McKibbin (2007), byla vyhodnocena jako stejně účinná jako její delší předchůdkyně. Obsahuje všech 19 kategorií strategií, avšak podíl jednotlivých aktů je téměř třetinový – a to 38, ke každé strategii dva. Proto bude pro kompletní představení (i s jednotlivými akty) Bussovy taxonomie (1988) představena pouze tato zkrácená verze z roku 2007. Metodika použitá k jejímu vzniku bude vysvětlena v rámci kapitoly 1. 2. 4 *Metodika výzkumů Mate Retention a Partner Specific Investment*.

1. 2. 2. 2 Partner Specific Investment

Partner Specific Investment (*PSI*), „*specifické partnerské investice*“, byly poprvé v komplexní podobě zkoumány až na konci 90. let 20. století.

Autorem úvodní studie se stal Bruce J. Ellis (1998). Cílem studie bylo (1.) vytvořit soubor investičních aktů, které budou (a) mapovat adaptivní problémy identifikované teorií a za (b) zachycovat diverzitu investiční oblasti; (2.) z těchto aktů následně zkonstruovat různorodou sadu *PSI*, u které jsou jednotlivé skupiny daných aktů mezi sebou přiměřeně nezávislé, vnitřně konzistentní, interpretovatelné a zahrnují příslušné teoretické konstrukty a (za 3.) zjistit platnost *PSI* jeho použitím v předvídatelných sítích vztahů - přičemž pro můj výzkum bude důležitá oblast pohlavních rozdílů v užití daných specifických partnerských investic. V konečném součtu bylo identifikováno celkem 10 strategií a k nim náležejících 52 aktů. Jak již bylo zmíněno, studie se zaměřovala pouze na páry v dlouhodobém vztahu.

PSI byly s použitím totožné vytvořené taxonomie a dotazníku z roku 1998 zkoumány i později autory Tempelhof a Allen (2008). I když byla studie zaměřena především na

souvislost užití PSI s attachmentem a sociosexuální orientací, autoři se mimo tento hlavní cíl věnují i pohlavním rozdílům v rámci PSI. Výsledky původní studie (1998) lze tak s těmito o více než dekádu novějšími porovnat a posoudit, zdali došlo k výraznějším změnám či časová prodleva žádné nové poznatky z oblasti rozdílů mezi muži a ženami nepřinesla.

1. 2. 3 Metodika výzkumů Relational Maintenance

Bell, Daly a Gonzalez (1987)

Výzkum byl rozdělen na dvě části. V první části byl hlavní úkol vytvořit samotnou taxonomii strategií, která měla následně (v části druhé) posloužit jako hlavní nástroj k zjišťování daných strategií *k udržování blízkého vztahu u manželských párů* – to konkrétně v tomto případě u vdaných žen.

První části studie se zúčastnilo celkem 144 participantů v manželském svazku, přesněji 130 žen a 32 mužů, kteří byli částečnými studenty či učiteli na plný úvazek. *Participantů následně jednotlivě písemně popsali věci, které říkali a dělali v rámci svých vztahů, aby si udržovali sympatie a solidaritu.* Obsah odpovědí participantů byl poté autory analyzován a rozdělen na taxonomii o 28 strategiích.

Druhá část studie již byla provedena s cílem demonstrovat potenciální užitečnost dané taxonomie o udržování blízkého vztahu – a to *u vzorku vdaných žen.* Celkem byla v rámci jedné americké univerzity sesbírána data o 109 vdaných ženách. Průměrný věk žen byl 33,9 let (a jejich udávaného manžela 36,7 let) a průměrně byly vdané po dobu 11 let.

Participantky nejprve vyplnily dotazník o manželské spokojenosti (Locke & Wallace, 1959). Jednotlivé informace o důležitosti a frekvenci *udržování blízkého vztahu* pak byly získány prostřednictvím poskytnutí popisu jednotlivých strategií. Součástí popisu byly i čtyři otázky, kde každá žena uvedla (a) *jak důležité pro ni bylo, aby strategie byla používána jejím manželem* (b) *jak důležité podle ní bylo pro jejího manžela, že strategii pravidelně používá*, (c) *četnost, s jakou strategii používala se svým manželem* a (d) *četnost, s jakou její manžel strategii používal s ní.* K hodnocení byla použita 10 bodová stupnice, kde 0 značila „vůbec“ nebo „není důležité“ a 9 značila „velmi často“ nebo „velmi důležité“.

Dindia a Baxter (1987)

Výzkumu se zúčastnilo celkem 100 participantů - 50 manželských párů, kteří byli sháněni pomocí studentů komunikačních kurzů na univerzitě v USA. Průměrný věk participanta byl 38 let a páry byly průměrně svoji po dobu 14 let.

Stejně jako u přechodného výzkumu, participanté vyplnili dotazník o manželské spokojenosti (Locke & Wallace, 1959) a následně doplňující informace týkající se demografie a délky vztahu. Na závěr byly poté položeny otázky zabývající se udržovacími a nápravnými strategiemi:

„Snažíme se určit, co dělají manželé, když se snaží udržet jejich vztah v dobrém stavu. Obvykle to nastává, když si jeden nebo oba z páru myslí, že je vztah dobrý takový, jaký je a on a/nebo ona chce zabránit tomu, aby vztah nešel z kopce. Co děláte či jste dělal/a v minulosti, když jste se snažil/a zachránit vztah od toho, aby šel z kopce?“

„Snažíme se určit, co dělají manželé, když se snaží napravit jejich vztah. Obvykle to nastává, když si jeden nebo oba z páru myslí, že je vztah není tak dobrý, jaký býval a on a/nebo ona chce napravit vztah, aby byl opět v dobrém stavu. Co děláte či jste dělal/a v minulosti, když jste se snažil/a znovuobnovit vztah do původního stavu?“

Participanté mohli napsat maximálně 10 udržovacích a 10 nápravných strategií. K samotné tvorbě typologie strategií bylo použita kombinace metod deduktivních (kde významnou roli hrála kniha *Intimate relations* (Davis, 1973), která posloužila jako přehled již možných užívaných strategií v rámci intimního vztahu) a induktivních (reanalýza 652 strategií z pilotní dotazníkové studie s manželskými páry (Dindia & Emery, 1982⁹). Autoři nezávisle četli všechna pilotní data (Dindia & Emery, 1982), z nichž následně odvodili další typy kategorií k doplnění Davisových strategií a zároveň diskutovali o svých doplňkových kategoriích. Vznikla tak typologie skládající se ze 49 kategorií, které jsou seskupeny do 12 nadřazených typů.

Stafford a Canary (1991)

Celkem se výzkumu zúčastnilo 956 participantů, kteří byli jako v předchozím případě sháněni prostřednictvím studentů univerzity (v USA) – navíc se studenti mohli zúčastnit i sami, pokud byli v daný čas v nějakém romantickém vztahu vztahujícím se k výzkumu (manželský svazek, vážně spolu chodící, krátce spolu chodící či zasnoubení). Studentů

⁹ Z důvodu nedostupnosti studie pro širší veřejnost nelze uvést více bližších informací.

bylo celkem 662 a průměrný věk participanta byl 29.2 let. Více jak polovina z toho (cca 60 %) byly ženy.

K vytvoření komplexní taxonomie udržovacího chování bylo užito dvojího přístupu. Zaprvé – položky (typy chování), které byly již hlášené v předchozích výzkumech udržování (např. právě Bell et al., 1987, Dindia & Baxter, 1987) byly v rámci výzkumu Stafford a Canary vyřazeny. Zadruhé – určený vzorek participantů (42 párů v manželském svazku a 35 párů v nemanželském svazku) odpovídal na jednu otevřenou otázku: „*Co děláte pro udržení uspokojivého vztahu?*“.

Celkem 309 odpovědí bylo následně rozděleno do 19 nadřazených kategorií, které byly i dále redukčními způsoby zpracovávány. K odstranění přebytečných či sobě si podobných typů chování, a tedy pro získání konečné podoby taxonomie o 5 hlavních kategoriích a k nim 24 nejčastějších příslušných odpovědích *bylo použito sedmibodové Likertovy škály* (7 = rozhodně souhlasím, 0 = rozhodně nesouhlasím), kterou participanti hodnotili jednotlivé odpovědi sesbírané v předchozích krocích.

Dainton a Stafford (1993)

Výzkum se odehrál na velké Středozápadní Univerzitě v Ohio (USA) a zúčastnilo se ho celkem 243 párů. Vzorek se skládal ze 129 sezdaných párů a 114 párů mužů a žen spolu pouze chodících, nesezdaných. Průměrným věk participanta byl 31,9 let a průměrná délka manželského svazku byla vypočítána na 13,5 let (průměrná délka vztahu lidí nesezdaných činila 2,4 roku).

Písemný dotazník, jakožto zvolená výzkumná kvantitativní metoda ke sběru potřebných dat, byl tvořen dvěma otevřenými otázkami.

Otázka č. 1: “*Poskytněte prosím příklady chování (pozitivní a/nebo negativní), které jste použili k udržení svého vztahu.*”

Otázka č. 2. “*Udržování vztahu může mnohokrát zahrnovat obyčejné či rutinní náležitosti každodenního života. Nad těmito věcmi jste možná nepřemýšlel/a, jelikož se Vám mohou zdát příliš triviální. Prosím pokuste se popsat ty rutinní věci, které užíváte k udržení Vašeho vztahu.*”

Pomocí těchto dvou otázek – a jejich následnou obsahovou analýzou – tak byly identifikovány *negativní i pozitivní věci*, kterými si partner či partnerka “*udržuje*” toho druhého ve vztahu. Tyto odpovědi byly dle nejzmiňovanějších následně systematicky roztřizeny do taxonomie, jež byla vytvořena na principu používaném ve starších studiích Dindie a Baxter (1987) a Stafford a Canary (1991) (zmiňeny výše). Vytvořená taxonomie

routine maintenance behaviors se pak skládá celkem z 12 hlavních kategorií a 29 podkategorií.

Dainton, Stafford a Haas (2000)

Výzkum se odehrál v rámci dvou univerzit v USA. Celkem se zúčastnilo 520 jednotlivců a všichni z nich byli v manželském svazku. Průměrný věk participanta byl 40 let a průměrná délka manželství byla 14,7 let. Z 58 % byl vzorek tvořen participanty mužského pohlaví.

Sběr informací probíhal jako v předchozích případech prostřednictvím písemného dotazníku, který byl zkonstruován na základě dotazníku Canary a Stafford (1992) - tvořící „strategickou“ část (27 položek) a Dainton a Stafford (1993), tvořící část rutinní (31 položek). Výsledný počet - 58 položek – byl však pomocí faktorové analýzy zredukován a v dotazníku zůstalo 31 položek rozdělených do 7 faktorů.

Respondenti byli požádáni odpovědět na tyto položky pomocí *sedmibodové Likertovy škály* (7 = rozhodně souhlasím, 0 = rozhodně nesouhlasím). Součástí instrukce byla i připomínka, *aby lidé neuváděli souhlas s věcmi, které si myslí, že by měli dělat, nebo s věcmi, které dělali jen jednou, ale dále již ne. Soustředit se měli na skutečné, každodenní aktivity udržující partnerský vztah.*

Dainton a Aylor (2002)

Výzkumu se zúčastnilo celkem 189 účastníků. Data byla sbírána jako součást výzkumných projektů v rámci kurzu pokročilého vysokoškolského výzkumu a kurzu teorie komunikace pro absolventy. Průměrný věk respondentů byl 30,7 let a průměrná délka vztahu byla 8,5 roku – nejčastěji zde byli vážně spolu chodící (43 %) a v manželském svazku (39 %).

Pro sběr informací byl použit totožný postup a i taxonomie jako u studie předchozí, tedy jako u Stafford et al. (2000) (obsahující jak rutinní, tak strategické partnerské chování).

1. 2. 4 Metodika výzkumů Mate Retention a Partner Specific Investment

1. 2. 4. 1 Mate Retention

David M. Buss (1988)

Studie byla rozdělena na dvě části. První část spočívala na identifikaci aktů (chování) a tvorby samotné taxonomie *mate retention – udržení partnera*. Další část se následně zaměřovala na hodnocení použití jednotlivých aktů, které byly v rámci úvodní části studie získány – tedy jak moc či jak málo participant dané chování praktikuje či ne.

Pro první část výzkumu, tedy získání jednotlivých aktů do taxonomie, bylo osloveno celkem 105 vysokoškolských studentů z oboru psychologie, kteří byli v nemanželském vztahu a s partnerem chodili bez většího závazku (do jednoho roku). Zúčastnilo se 58 žen a 47 mužů s průměrným věkem 19 let.

Každý z participantů dostal nominační formulář aktů s instrukcemi týkajícími se záměrů studie – *tedy identifikace specifických typů chování, které lidé dělají s cílem zabránit tomu, aby se jejich partner "zapletl" s někým jiným*. Součástí byly i příklady možného chování. Zahrnuty měly být typy chování celkem tří osob – daného účastníka výzkumu a dvou dalších osob, které důvěrně zná. Poskytnut byl prostor na celkem 10 aktů - 5 aktů na chování žen a 5 aktů na chování mužů.

Redukční postupy (odstranění velkého množství nadbytečně jmenovaných aktů, obecných prohlášení o možných tendencích k určitému chování a prohlášení považovaných za příliš vágní na to, aby představovala pozorovatelný akt) ponechaly přesně 104 přiměřeně odlišných typů chování – aktů, které byly (dle jejich přesnějšího účelu) dále rozděleny do 19 homogenních skupin – tedy strategií.

Druhá část Bussovy studie (1988) se dále zaměřovala na hodnocení použití jednotlivých aktů. Zúčastnilo se celkem 102 vysokoškoláků, přičemž žádný z nich se neúčastnil té části studie, kde se jednotlivé akty teprve „sbírali“. Také byli zahrnuti pouze ti muži a ženy, kteří za poslední rok někoho měli.

Pokyny byly následující: *"Na následujících stránkách je uvedena řada činů nebo chování. V této studii se zajímáme o činy, které lidé provádějí v souvislosti se svým vztahem a se svým romantickým partnerem. Zakroužkujte prosím slovo, které představuje váš nejpřesnější odhad, jak často jste každý čin osobně vykonal za poslední 1 rok."* Na výběr byly čtyři možnosti - 0 = Nikdy, 1 = Zřídka, 2 = Občas a 3 = Často.

Buss a Shackelford (1997)

Průzkum stejných aktů chování jako u Busse (1988) – avšak tentokrát pouze u manželských párů – proběhl o 11 let později. Zúčastnilo se celkem 214 jednotlivců, 107 mužů a 107 žen, kteří byli v manželství méně než 1 rok. Průměrný věk mužů byl 25,5 let a průměrný věk žen 24,8 let.

K získání potřebných dat o užití jednotlivých aktů partnerského chování u mužů a žen posloužil stejný dotazník, který byl navržen Bussem v roce 1988, tedy participanti se řídili i totožnými pokyny.

VanderLaan a Vasey (2007)

Výzkumu zabývající se porovnáním užití jednotlivých aktů u heterosexuálních i homosexuálních mužů a žen se zúčastnilo celkem 355 participantů – z nichž 203 bylo heterosexuálně orientovaných, pozornost tedy bude věnována této skupině. Zařazeni byli muži a ženy, co s někým v daný moment chodili či byli min. za poslední rok s někým ve vztahu. Průměrný věk participanta byl 22,3 let a průměrná délka vztahu byla 1,9 roku. Ke sběru informací byla použita verze dotazníku Mate Retention Inventory Questionnaire (MRIQ) podobná té, kterou vytvořil Buss (1988) - jediný rozdíl oproti „klasické“ MRI verzi bylo odstranění dvou aktů chování – tedy verze zahrnovala 102 ze 104 chování obsažených v původním dotazníku. Odstraněny byly především z důvodu zahrnutí i již zmíněných homosexuálních párů – tedy položky týkající se „těhotenství“ a „vylepšování vzhledu“ byly odstraněny, aby se zabránilo nadbytečnosti. Pokyny však zůstaly totožné jako v předcházejících případech, tedy k větším změnám nedošlo.

Kaighobadi, Shackelford, Buss, 2008

Výzkum z roku 2008 využil stejného vzorku participantů ze studie z roku 1997 (Buss a Shackelford). Jelikož se jednalo o porovnání užití strategií v „novomanželském roce“ a o tři roky později (tedy u párů, jež jsou společně čtyři roky v manželském svazku), potřeba předchozích dat tak byla nutná.

Participantů v rámci „novomanželského roku“ bylo stejných 107 párů. O tři roky později se výzkumu zúčastnilo 49 mužů a 65 žen, kteří zůstali v manželském svazku. Protože jedním z cílů výzkumu bylo prozkoumat stabilitu ve frekvenci užívání daných strategií v čase, nebyli zahrnuti odpovědi lidí, kteří se účastnili pouze jako novomanželé. Průměrný věk manželů v novomanželském roce byl 27,0 let a průměrný věk manželek byl 25,8.

Po čtyřech letech v manželství dostali účastníci „prvního kola“ (viz. (Buss a Shackelford, 1997) e-mailem balíček dotazníků, který obsahoval většinu opatření, jako před třemi lety. Pokyny a dotazník zůstaly totožné jako v předcházejících případech.

Buss, Shackelford a McKibbin (2007)

Na závěr výčtu vybraných studií *mate retention* je nutné opět zmínit, že taxonomie Busse (1988) je velmi rozsáhlá. A i když pro výzkumy v rámci velkých univerzit a široké veřejnosti je vhodná, pro mé použití do výzkumu bakalářské práce je až příliš detailní. Proto bude využita její zkrácená verze, která vznikla v roce 2007.

MRI-SF – *Mate Retention Inventory - Short Form*, neboli *zkrácený inventář mate retention strategií*, vznikl na základě prokázané reliability a validity MRI - tedy delšího, 104 položkového inventáře. Kratší vytvořená škála ukázala vnitřní soulad a (se zanedbatelnými rozdíly) vysokou korelaci (díky provedenému ověření, kterého se zúčastnili muži i ženy) s rozsáhlejší MRI škálou strategií.

Procesu tvoření MRI-SF se zúčastnilo celkem 467 mužů a 565 žen, jež byli v heterosexuálním partnerském vztahu. Průměrný věk mužů byl 24,2 roku a jejich průměrná délka vztahu byla cca 3 roky. Průměrný věk žen byl 21,5 roku a jejich průměrná délka vztahu byla cca 2,4 roku. Po získání výsledků ze 104 položkového seznamu aktů *Mate Retention Inventory* (MRI) od mužů a žen, byla vypočítána korelace mezi položkou a celkem pro každou z 19 strategií. U každé strategie byly identifikovány dva akty s nejvyššími korelacemi. S využitím těchto 38 položek tak byla zkonstruována nová kratší škála (Buss, Shackelford, McKibbin, 2007).

1. 2. 4. 2 Partner Specific Investment

Bruce J. Ellis (1998)

V první části výzkumu bylo osloveno 47 vysokoškoláků (z oboru psychologie), a to přesně 22 mužů a 25 žen z velké středozápadní univerzity v USA. Jako u výzkumu *mate retention*, každý z účastníků dostal nominační formulář aktů s instrukcemi týkajícími se záměrů studie – jak lidé hodnotí ochotu skutečných nebo potenciálních partnerů investovat do dlouhodobých nebo (potenciálně) manželských vztahů. Účastníci měli uvést činnosti, osobní či sociální vlastnosti, které naznačují, že je někdo ochoten – a to konkrétně s nimi – investovat do “randění” nebo manželského vztahu - a i v opačném případě - kdy není

ochoten investovat. Součástí byly i příklady možného chování. Participantům byl poskytnut určitý prostor pro jmenování aktů.

Po shromáždění rozsáhlého a různorodého souboru pozitivních a negativních typů chování *PSI* bylo nutné soubor značně zredukovat. Odstraněny byly nadbytečně jmenované a zároveň i příliš individuální akty. Celkový počet investičních aktů tak činil 114.

Byly vytvořeny dvě verze *PSI* (pro muže a pro ženy), které jsou ve svém obsahu, až na počáteční oslovení, stejné (verze, kterou mají dokončit muži, obsahovala 114 investičních aktů počínaje „Ona. . .“, zatímco verze pro ženy začala slovy „On. . .“).

Druhé části výzkumu se zúčastnilo celkem 124 heterosexuálních párů. Zahrnuty byly páry v heterosexuálním vztahu (min. 3 měsíce), nezasnoubení a nežijící ve společné domácnosti. Průměrný věk mužů byl 22,2 let a žen 21,2 let. Průměrná délka vztahu byla cca 1,5 roku.

Participantů vyplnili 114 položkový inventář aktů rozděleného na dva oddíly.

Pro první oddíl byla použita stupnice, pomocí které měli participantů ohodnotit, *jak často partner provádí dané chování – a to za posledních posledních šest měsíců* (či v případě kratšího vztahu – během doby, kdy byli partneři spolu).

Na výběr bylo pět možností - 0 = Nikdy, 1 = Zřídka, 2 = Někdy, 3 = Docela často, 4 = Velmi často, NA = Nelze použít (pokud na participantů otázka jednoduše neplatí – netýká se ho).

Po této instruktaži následoval seznam 65 ze 114 položek identifikovaných v předběžné studii. Jelikož ne všechny jmenované akty mohly být měřeny na frekvenci (užití), pouze část položek používala tuto stupnici.

Pro druhý oddíl byla použita odlišná stupnice, tentokrát k tomu, *zdali vybraná tvrzení popisují partnera daného participantů (tzn. jak moc s každým z nich souhlasí nebo nesouhlasí).*

K dispozici byla pětibodová stupnice, kde na opačných koncích stálo „*Rozhodně nesouhlasím*“ a „*Rozhodně souhlasím*“. Na střed stupnice byla umístěna fráze „*Neutrální (ani souhlas, ani nesouhlas).*“ Po této instruktaži následoval seznam zbývajících 49 položek.

Jako nástroj pro redukci dat k dosažení snížení 114 aktů byla následně použita faktorová analýza¹⁰. Výsledkem faktorové analýzy bylo 11 strategií se specifickým, ohraničeným obsahem, který odpovídá (teorií specifikovaným) adaptivním problémům. Počet aktů byl snížen na 62. I když však bylo identifikovaných celkem 11 strategií, jedna z nich byla později po srovnání a testování obou taxonomií (*PSI a mate retention*) vyhodnocena spíše jako strategie *mate retention*. Stalo se tomu tak v případě strategie *Tolerantní/Liberální/Svolný*, která zahrnovala převážně chování týkající se např. žárlivosti, což nebylo středem zájmu Ellisovy studie. Proto byla z konečného počtu odebrána a konečný počet strategií činil 10.

Tempelhof, Allen, 2008

O deset let později se použití jednotlivých *PSI* strategií zkoumalo u celkem 40 párů (přesněji u 40 žen a jejich partnerů, kteří souhlasili s účastí ve studii). Průměrný věk žen byl 31,3 let, jejich partnerů 34 let a průměrná délka vztahu byla 5,1 let.

Ženy byly testovány pomocí stejného dotazníku (a stejných pokynů) z roku 1998, a to jako v předchozích případech jednotlivě, bez přítomnosti partnera. Po dokončení byly vyzvány, aby předaly svým partnerům podobný soubor (až na dané oslovení) a následně dotazníky vrátily v zaslané obálce.

1. 3 Výhody a nevýhody metodiky ve vybraných studiích *Relational Maintenance, Mate Retention a Partner Specific Investment*

Jak lze z konečného výčtu vybraných studií vidět, dotazníková metoda převládala jakožto výzkumná (testovací) metoda u naprosté většiny.

Již v úvodu bylo zmíněno, že dotazník je (obecně) vhodný pro sbírání velkého množství informací od velkého množství lidí. Je poměrně praktický, jelikož otázky jsou jasně položeny a obsahově se tak sesbírá mnohem více potřebných dat než např. prostřednictvím rozhovorů, kde se musí data zdlouhavě analyzovat a třídit. K výsledkům tak výzkumník

¹⁰ Vícerozměrná statistická metoda, jejíž podstatou je rozbor struktury vzájemných závislostí proměnných na základě předpokladu, že jsou tyto závislosti důsledkem působení určitého menšího počtu v pozadí stojících nezměřitelných faktorů, které jsou nazývány společné faktory. Cílem faktorové analýzy je tedy redukce počtu proměnných a odhalení struktury vztahů mezi proměnnými (Holčík a Komenda, 2015).

dojde pomocí dotazníků často mnohem dříve. Na druhou stranu nevýhodou může být možnost vysokého zkreslení ze strany participantů.

I když je jedinou využitou metodou ve studiích právě dotazník, je potřeba objasnit také nastavené podmínky a limity, které s sebou výzkumy přináší, a tedy i vzešlé výsledky z daných studií tak mohou být právě jimi z určité části znevýhodněny.

Když se zaměříme na společné nevýhody studií o *relational maintenance*, *mate retention* a *partner specific investment*, je důležité konstatovat, že všechny studie jsou z amerického prostředí, tedy výsledky se musí brát i s ohledem na tento poznatek – otázka prostředí může hrát určitou roli. U většiny studií bylo také zaznamenáno, že participantů byli z valné většiny bílé pleti, tedy i otázka kulturních zvyklostí zde může být lehce zpochybněna. Nutno opět poznamenat, že z velké části byly i použity ve studiích akty (typy chování), které participantů jmenovali v rámci úvodu studie sami. Mohl by tak pocít, že lidé chtěli vypadat jednoduše “dobře” či lépe, než ve skutečnosti jsou, ovlivňovat výslednou podobu jednotlivých aktů. Zároveň mohli i participantů být “podvedeni” sami sebou a nemuseli si uvědomovat celkový rozsah chování (strategií), které skutečně v partnerském vztahu používají (přesně to by mohl obrázkový test možná omezit).

Při bližším pohledu na studie (a předchůdce studií) *relational maintenance* lze říci, že počáteční studie se zaměřovaly především na manželské páry (Bell et. al., 1987; Dindia a Baxter, 1987). Studie následující však začaly pokrývat i širší spektrum partnerských vztahů a věnovaly se nejen manželským, ale i spolu chodícími či zasnoubeným párům (např. Stafford a Canary, 1991). Navíc, studie nebyly téměř nikdy zaměřené pouze na jeden sociální „okruh“ lidí (např. pouze studentů). S tím souvisí i věkové rozložení – nejednalo se o lidi pouze nižšího věku (což u studentů často bývá), kde by tak výsledky mohly být zkresleny poněkud značně. Dá se tedy říci, že v těchto ohledech práce *relational maintenance* poskytují vhodný a bohatý teoretický základ pro přehled o partnerských strategiích.

U metodiky použité v rámci studií *mate retention* a *PSI* je situace poněkud komplikovanější.

I když je výsledná taxonomie Busse (1988) velice rozsáhlá a pokrývá mnoha odvětví typu chování probíhajícího v partnerském vztahu, významným limitem v jeho základní studii je zvolený vzorek participantů – pouze vysokoškoláci (s nepřímo identifikovaným typem daného partnerského vztahu), kteří tak neposkytují stoprocentní reprezentativnost

výsledků napříč nejrůznějšími komunitami. Ačkoli vyšetřování toho, jaké rysy (amerických) vysokoškolských studentů (a jejich “kultury”) se liší od rysů nalezených v jiných skupinách lidí, nebylo provedeno, připouští se některé předpoklady.

Vysokoškoláci bývají vystaveni homogenní sociální síti skládající se ze stovek potenciálních partnerů podobného věku, kteří mají často podobné vyhlídky na život a také jsou zde nižší formální sociální omezení ohledně párování, než jsou například v jiných kulturách. Je však pravdou, že pozdější studie (Buss a Shackelford, 1997 a jejich tematicky navazující studie z roku 2008 ve složení Kaighobadi, Shackelford, Buss) se zaměřila na průzkum stejných aktů chování u manželských párů – tedy došlo ke změně v typu partnerského vztahu, a i změně věkového průměru, čímž byly výsledky o určitou část posíleny.

Některé limity a omezení, které provázely výzkum Busse (1988), se promítly i do výzkumu Ellise (1998) a jeho *PSI*. Hlavní limit se týká opět zvoleného vzorku participantů – pouze mladí vysokoškoláci ze střední třídy a bílé pleti, jež byli vybráni jak pro nominaci jednotlivých aktů, tak i pro jejich následné testování v rámci již vytvořené škály.

Neposkytují tak stoprocentní reprezentativnost výsledků napříč jinými skupinami lidí¹¹. A i když se později výzkum *PSI* odehrál i v roce 2008 (Tempelhof, Allen) za přítomnosti jak „randících“ tak i manželských párů, vzorek se skládal z poměrně malého čísla participantů (40 párů), tedy stále nelze výsledky zcela generalizovat.

S ohledem na tyto poznatky proto bylo doporučeno samotnými autory studií (Bussem, Ellisem) studium dalších vzorků populace, které se liší svou kulturou, věkem, socioekonomickým a rodinným stavem, což by mohlo být v rámci mého výzkumu alespoň z malé části splněno.

Relevantní část dotazníku¹², jež bude propůjčena jak ze studie Busse, Shackelforda a McKibbina (2007) tak i Elisse (1998), bude použita jakožto srovnávací způsob měření strategií k obrázkovému testu a – jak již bylo řečeno v úvodu práce – bude porovnáno,

¹¹ Tento limit je ještě k tomu posílen (o již dříve zmíněný) fakt, že se Ellis snažil o to, aby vybrané investiční faktory odpovídaly souboru adaptivních problémů, s nimiž se muži a ženy setkávali napříč historií. I když společné rysy těchto adaptivních problémů poskytují jistou „univerzální logiku“ daným *PSI* faktorům a chování s nimi spojeným, lze očekávat, že se konkrétní způsoby řešení těchto problémů budou v různých kulturách lišit.

¹² Bude detailněji objasněno v kapitole 2. 4. 3 Vytvoření dotazníku v Qualtrics.

zdali výsledky těchto různých metod lze považovat za alespoň částečně rovnocenné a obrázkový test tak považovat za validní testovací metodu v této oblasti. Navíc nebudou nastavena žádná omezení týkající se vzdělání, délky vztahu, typu vztahu a na rozdíl od výzkumu Busse (1988) i Elisse (1998) bude posunuta i věková hranice.

1. 4 Modely strategií studií Relational Maintenance, Mate Retention a Partner Specific Investment

Modely strategií, ke kterým autoři dochází, se z určité části překrývají. A i když se mezi sebou dva hlavní směry (*sociálně psychologický* a *evoluční* - viz. porovnání v předchozích kapitolách) ve svém hlavním záměru liší, stále zůstává základ podobný – jejich identifikované strategie se snaží, aby vztah s daným partnerem byl zachován – ať už tomu je z mírnějšího hlediska v podobě *relational maintenance*, tak z hlediska částečně důslednějšího jakožto *PSI* a (o určitý stupeň výraznějšího) *mate retention*.

1. 4. 1 Modely strategií Relational Maintenance

Při bližším pohledu na jednotlivé studie *relational maintenance* – a to přesněji na rozsah identifikovaných typů chování – lze říci, že se (dle očekávání) setkávají s téměř identickými vzorci chování. Pro lepší přehled níže vložena taxonomie vzniklá v rámci studie Dainton a Stafford (1993), která vychází ze starších taxonomií Dindie a Baxter (1987) a Stafford a Canary (1991) a jako první se snaží zachytit nejen strategické, ale i rutinní aspekty chování. Navíc z ní posléze vychází i taxonomie zkonstruovaná Dainton, Stafford a Haas (2000), tedy poslouží jako dobrý náhled do podob strategií napříč touto skupinou studií.

Tab. 1: Taxonomie Dainton a Stafford (1993)

Název strategie	Subkategorie	Příklady chování (muži i ženy)
<i>Pozitivita</i>	milé a radostné chování	“Když jsme spolu, snažím se být veselý.”
	laskavosti a dárky	“Kupuji mu malá překvapení.”
	proaktivní prosociální chování	“Zajímám se, jaký měl den.”
	reaktivní prosociální chování	“Omluvím se, když je chyba na mé straně.”
<i>Otevřenost (hloubka)</i>	sebeodhalení	“Jsem otevřená ohledně svých pocitů.”
	meta-vztahová komunikace	“Mluvíme o tom, jak na tom ve vztahu jsme.”
	rady	“Spoléhám se na jeho rady.”
	empatické chování	“Naslouchám mu a snažím se ho nesoudit.”
<i>Ujištění</i>	útěcha a podpora	“Podporuji ho.”
	neskrývané projevy	“Říkám mu: „Miluji tě.”
	neverbální ujištění	“Jsem věrný.”
	plány do budoucna	“Plánujeme naši svatbu.”
<i>Sítě</i>	-	“Hrajeme s našimi přáteli karty každý týden.”
<i>Sdílení úkolů</i>	-	“Vařím večeri.”
<i>Společné aktivity</i>	společné sdílení času	“Večer společně relaxujeme.”
	rituály	“Každý pátek máme rande.”
	ne-rituální chování	“Jednou za čas jí překvapím.”
<i>Mluvení</i>	delší rozhovor	“Mluvíme spolu každý večer před spaním.”
	krátké konverzace	“Mluvíme spolu o tom, jak jsme se měli.”
<i>Zprostředkovaná komunikace</i>	vzkazy a dopisy	“Nechávám mu malé vzkazy v kufříku.”
	telefonáty	“Volá mi z kanceláře každý den.”
<i>Vyhýbání (se...)</i>	(se..) tématu (se..) konfliktům (se..) osobám	“Jsou tu některé věci, o kterých se nebavíme.” “Snažím se vyhnout hádkám.” “Dávám mu prostor, když ho potřebuje.”
<i>Antisociální chování</i>	přímé	“Neříkám jí vždy celou pravdu.”
	nepřímé	“Jsem sarkastická.”
<i>Láska</i>	náklonnost	“Každé ráno se políbíme na rozloučenou.”
	sexuální intimita	“Milujeme se spolu.”
<i>Čas pro sebe</i>	-	“Cvičím a snažím se vždy vypadat dobře.”

I když studie autorů Bell, Daly a Gonzalez (1987) není stoprocentním přímým předchůdcem *relational maintenance*, po srovnání míry důležitosti jednotlivých strategií (u manželek i manželů) s korelacemi mezi frekvencí používání strategií a kvalitou manželství, bylo identifikováno devět zásadních strategií pro udržování *afinity* (“blízkého vztahu”), které se z velké části shodují s těmi, co byli vyzkoumány i Dainton a Stafford (1993) - a to *upřímnost*, *naslouchání* a *otevřenost* (všechny tři kategorie velmi podobné strategii *Otevřenost*), dále *fyzická a slovní náklonnost* a *fyzická přitažlivost* (podobné jako *Láska*), *povzbuzování partnera* (podobné jako *Pozitivita*), *citlivost a podpora* (podobné *Ujištění*).

Dindia a Baxter (1987) v konečných výsledcích došli k závěru, že mezi nejčastěji užívanými strategiemi byly zmiňovány *prosociální* (podobné jako *Pozitivita*) a

komunikativní strategie (podobné jako *Mluvení, Otevřenost a Zprostředkovaná komunikace*), *soudržnost mezi partnery a obřady (rituály)* (oboje podobné jako *Společné aktivity*). Navíc zkoumaly, jestli se tyto strategie liší v závislosti na délce manželství. Bylo zjištěno, že čím déle byl muž či žena v manželském svazku, tím méně on (či ona) udával/a strategii k udržování či nápravě vztahu. Větší rozdíly v daných typech strategií však nebyly nalezeny.

Stafford a Canary (1991) a jejich taxonomie o pěti udržovacích strategiích – pozitivitě, ujištění, otevřenosti, užití sociálních sítí a sdílení úkolů (tedy totožné strategie, které jsou součástí i Dainton a Stafford, 1993) byla testována u sezdaných jedinců, zasnoubených, vážně spolu chodících a krátce spolu chodících („randících“) párů. Nebyly známy žádné extrémní odchylky v používání strategií napříč danými typy partnerského vztahu. Rozdíly menších rozměrů však zaznamenány byly. U participantů zasnoubených, vážně spolu chodících a v manželském svazku bylo zaznamenáno vyšší užití *Ujištění* než u pouze „randících“ participantů – dá se tedy o tomto porovnání (v rámci možností) uvažovat jako o informaci týkající se *délky vztahu*. Zasnoubení a vážně spolu chodící také označovali své partnery jako více otevřené (*Otevřenost*) než ti, kteří byli v manželství či se svým protějškem „pouze randili“.

U Dainton a Stafford (1993) (autorky taxonomie v tabulce výše) bylo nejvíce zmiňovaným udržovacím chováním *Sdílené úkoly* (obecně odkazující na nejrůznější domácí práce – vaření, praní prádla apod., jež především pro páry ve svazku manželském představují jednu z nejčastějších každodenních – rutinních – aktivit, kterou spolu dělají, jelikož se často jedná o dlouhodobý vztah a partneři tak již často sdílí i stejnou domácnost). To se může zdát vzhledem k výsledkům z předchozích studií zajímavé – ačkoli tato kategorie chování byla v některých předchozích výzkumech uváděna (Stafford & Canary, 1991), *úloha sdílení* byla participanty zmiňována u Stafford & Canary (1991) relativně zřídka. Tento rozdíl ve výsledcích tak může poukazovat na to, že *sdílení úkolů* může být více charakteristické pro *rutinní udržovací chování* – a ne pro strategické. Mezi další nejvíce zmiňované chování pak patřilo zejména *proaktivní prosociální chování* (v rámci *Pozitivity*), *sdílení společného času* (*Společné aktivity*), *laskavosti a dárky* (*Pozitivita*) a *sebeodhalení* (*Otevřenost*) – výsledky jsou tak prakticky totožné s těmi z předešlých výzkumu (Dindia & Baxter, 1987, Stafford & Canary, 1991).

Zkoumány byly rozdíly v chování mezi muži a ženami. Významné rozdíly byly nalezeny u kategorií *pozitivita, otevřenost a mluvení*, kde ženy zmiňovaly jmenované typy chování více než muži.

Studie Dainton, Stafford a Haas (2000) přinesla poznatky o tom, zdali se dá pohlaví považovat za ukazatel některého (či většiny) daného udržovacího chování (otevřenost, pozitivita apod.) obsahuje jak strategické, tak i rutinní aspekty. Bylo tak tomu nalezeno pouze u tří kategorií – a to *Sítě, Sdílené úkoly a Otevřenost* – a to v souvislosti s jejich použitím především u participantů ženského pohlaví.

Na závěr – Dainton a Aylor (2002) se zaměřily se na souvislost mezi použitím daného rutinního či strategického chování a délkou partnerského vztahu. Pozitivně délka vztahu souvisela se *Sítěmi, Společnými úkoly* a kategorií *Řešení konfliktů* (což je kategorie velmi podobná *Otevřenosti a Pozitivitě* zároveň).

1. 4. 2. Modely strategií Mate Retention a PSI

Tab. 2: Mate Retention Inventory - Short Form¹³ (Buss, Shackelford a McKibbin, 2007)

Název strategie	Příklady chování (aktů)
<i>Ostražitost</i>	“Volal jsem, abych se ujistil, že je partnerka opravdu tam, kde řekla, že bude.“
<i>Utajování partnera</i>	“Odvedl jsem partnerku ze shromáždění, kde se pohybovali i jiní muži.“
<i>Monopolizace času</i>	“Strávil jsem všechny svůj volný čas s partnerkou, aby se nemohla setkat s nikým jiným.“
<i>Projevy žárlivosti</i>	“Projevil jsem zájem o jinou ženu, abych donutil svou partnerku žárlit.“
<i>Potrestání hrozby nevěry partnera</i>	“Pohrozil jsem partnerce rozchodem, pokud mě někdy podvede.“
<i>Emocionální manipulace</i>	“Přiznal jsem se, že bych nemohl bez partnerky žít.“
<i>Manipulace pomocí závazku k partnerovi</i>	“Zeptal jsem se partnerky, jestli si mě vezme.“
<i>Pohrdání soupeři</i>	“Poukázal jsem na nedostatky jiného muže v přítomnosti partnerky.“
<i>Vynaložení zdrojů</i>	“Vzal jsem partnerku do pěkné restaurace.“
<i>Sexuální pobídky</i>	“Byl jsem vůči partnerce sexuálně vstřícný, abych si ji udržel u sebe.“
<i>Láska a péče</i>	“Projevil jsem vůči partnerce větší vřocnost.“
<i>Poddajnost a znehodnocování (sám sebe)</i>	“Podřídil jsem se všemu, co moje partnerka řekla.“
<i>Verbální přivlastňovací signály</i>	“Řekl jsem svým kamarádům, jak moc jsme s partnerkou do sebe zamilovaní.“

¹³ Akty jsou uvedeny z *male, self-report* verze (tedy mužského pohledu).

<i>Fyzické přivlastňovací signály</i>	“Držel jsem partnerku za ruku v přítomnosti jiných mužů.“
<i>Přivlastňovací „označení“ partnera</i>	“Požádal jsem partnerku, aby nosila prsten ode mě.“
<i>Znehodnocování partnera</i>	“Řekl jsem jinému muži, že moje partnerka není dobrý člověk.“
<i>Intrasexuální hrozby</i>	“Tvářil jsem se chladně na muže, který koukal na mou partnerku.“
<i>Násilí vůči rivalům</i>	„Dal jsem facku muži, který to zkoušel na mou partnerku.“

Výsledky týkající se pohlavních rozdílů v jednotlivých aktech v úvodní studii Busse (1988) ukázaly, že muži často užívají *komplimenty týkající se partnerčina vzhledu, bytí v její blízkosti, když jsou ostatní (muži) přítomni, projevují vroucnost, jsou sexuálně vstřícní a také kupují partnerce dárky či ji zvou na večeři.*

U žen se nejčastěji objevovala aktivita týkající se *vroucnosti* a také bylo často zmiňováno *zlepšování vzhledu* – jako je hezké oblékání a úprava obličeje make-upem.

Jako celek, muži, více než ženy, užívaly strategii týkající se *Vynaložení zdrojů* více než ženy a ženy, více než muži, užívaly strategii týkající se *Vylepšení vzhledu a Potrestání hrozby nevěry partnera*.

Zkoumána byla také souvislost mezi jednotlivými strategiemi a vážností vztahu. Účastníci zvláště odpověděli na otázky týkající se *délky vztahu* (v měsících) a *míry pravděpodobnosti, zdali spolu s partnerem za rok ještě budou*. Bylo zjištěno, že mnoho *mate retention* strategií s vážností vztahu (a tedy se dá předpokládat že i s přibývajícím délkou vztahu) korelovalo pozitivně. Výrazná korelace byla zaznamenána u *Ostražitosti, Manipulace pomocí závazku k partnerovi, Vynaložení zdrojů, Lásky a péče, Verbálních a fyzických přivlastňovacích signálů a Přivlastňovacího „označení“ partnera*.

Následující studie (Buss, Shackelford, 1997) a její navazující studie z roku 2008 (Kaighobadi, Shackelford, Buss) se pak snažily najít určité vzorce chování u manželských párů v novomanželském roce a následně o tři roky později.

V roce 1997 muži uváděli výrazně větší využití *Vynaložení zdrojů* než ženy. Muži navíc uváděli i významně větší využití *Poddajnosti a znehodnocování (sám sebe)* a

Intrasexuálního vyhrůžování. Ženy uváděly významně větší využití *Zdokonalení vzhledu*, a i využití *Verbálních přivlastňovacích signálů* a *Potrestání hrozby nevěry partnera*. Vysoká procenta mužů a žen – přesněji 90 % manželů a 96 % manželek – také uvedla, že nikdy neprovedli žádný z násilných činů vůči rivalům

Studie z roku 2008 pak objasnila data, která byla sesbírána o tři roky později. Všechny zmíněné kategorie strategií, které byly uvedeny jako nejpoužívanější v roce 1997, byli participanty (kteří spolu i po daných třech letech zůstali) nejčastěji uváděny i v případě pozdější studie. Po čtyřech letech manželství akorát navíc ženy – manželky – uváděly ke zmíněným strategiím i větší užívání strategie týkající se *Monopolizace času*, a to více než jejich manželé.

Pohlavní rozdíly v použití strategií *mate retention* řešili i VanderLaan a Vasey (2007). (Heterosexuální) ženy uváděly více užití strategií týkající se *Monopolizace času*, *Potrestání hrozby nevěry partnera* a *Pohrdání soupeři* více než (heterosexuální) muži. (Heterosexuální) muži pak (dle očekávání) uváděli více strategií týkající se *Vynaložení zdrojů* než ženy, a naopak méně užití *Vylepšení vzhledu* a *Sexuálních pobídek* než (heterosexuální) ženy (což je u *Sexuálních pobídek* poměrně překvapivé, jelikož výsledky z ostatních výzkumů tvrdí pravý opak).

Tab. 3: Partner-Specific Investment Inventory¹⁴ (Eliss, 1998)

Název strategie	Příklady chování (aktů)	Adaptivní problém
<i>Expresivita/Péče</i>	“Nemluví se mnou a svých pocitech.” “Je citlivá k mým potřebám.”	<i>problém rodičovské péče a závazku</i>
<i>Orientace na budoucnost</i>	“Nediskutuje se mnou budoucnost.” “Když mluví o budoucnosti, jsem vždycky její součástí.”	<i>problém závazku</i>
<i>Věnování času</i>	“Raději tráví volný čas se svými kamarády než se mnou.” “Tráví se mnou spoustu času.”	<i>mnoho adaptivních problémů</i>
<i>Sexuální vstřícnost</i>	“Není vůči mně sexuálně vnímavá.” “Chce se mnou mít sex.”	<i>problém sexuálního přístupu</i>
<i>Peněžní investice</i>	“Když jde o to, utratit za ni peníze, jsem dost šetřivý.” “Kupuje mi dárky.”	<i>problém zajišťování zdrojů</i>
<i>Čestnost</i>	“Lže mi o důležitých věcech.” “Snaží se mě oklamat.”	<i>problém závazku</i>
<i>Fyzická ochrana</i>	“Když jsem s ní, cítím se fyzicky v bezpečí.” “Dělá mi společnost v potenciálně nebezpečných situacích.”	<i>problém ochrany</i>
<i>Společenská pozornost</i>	“Nechá mě samotného na večírku.” “Nevěnuji jí žádnou pozornost, když jsme mezi mými přáteli.”	<i>problém ochrany a závazku</i>
<i>Dobrý vztah s rodiči partnera</i>	“Vyhýbá se aktivitám s mojí rodinou.” “Užívá si rodinná shromáždění.”	<i>problém závazku</i>
<i>Ne-sexualizování ostatních</i>	“Flirtuje přede mnou s jiným mužem.” “Kouká na ostatní muže, když si spolu vyrazíme.”	<i>problém závazku</i>

¹⁴ Akty jsou uváděny v *partner-observer-report* verzi s ženskými zájmeny – tedy tím, co vyplňovali muži o svých partnerkách. V případě přítomnosti jak pozitivního, tak negativního chování v rámci strategie uvedeny příklady z obou „protipólů“. Ve třetím sloupci - „Adaptivní problém“ - udáván pro lepší přehled problém, kterému by dle teorie Elisse (1998) měly dané strategie odpovídat.

Úvodní studie Bruce J. Ellise (1998) potvrdila, že muži více než ženy užívají investice týkající se externích zdrojů – tedy *Peněžních investic* a zaznamenali výrazně vyšší skóre i v případě *Sexuální vstřícnosti*¹⁵ a *Fyzické ochrany*.

Elissův předpoklad, že ženy budou používat především investice vázaných na každodenní život partnerů, získal smíšenou podporu. Ženy dosáhly u investice *Věnování času* sice výrazně vyšší skóre než muži, avšak ženy se nijak výrazněji, než muži nezapojovaly do strategií týkající se *Expresivity/Péče* – což byl jeden z předpokladů.

PSI a pohlavní rozdíly v užití jednotlivých strategií byly zkoumány i v roce 2008 (Tempelhof, Allen, 2008). Bylo vyhodnoceno, že stejně jako v předchozím případě, muži zaznamenali mnohem vyšší počet v případě *Sexuální vstřícnosti* a *Peněžních investic*. Ženy i muži poté uváděli poměrně obdobně užití strategií týkající se *Čestnosti*, *Společenské pozornosti* a *Věnování času*.

1. 4. 3 Porovnání modelů strategií

Pokud se podíváme na výsledky obou hlavních přístupů (evolučního a sociálně psychologického), může se na první pohled zdát, že si podobné příliš nejsou. Jak bylo již zmiňováno dříve, oba přístupy jsou sice v základu podobné – ale dosahují toho jinými způsoby.

V případě *mate retention* (MR) a *partner specific investment* (PSI) se identifikované strategie částečně prolínají, a to nejen ve výsledcích, ale i teoreticky – *Monopolizace času* (MR) a *Věnování času* (PSI) je ve své podstatě u obou případů o tom, jak moc spolu navzájem tráví lidé času a jak jsou schopni si ho přizpůsobit (často zmiňovaná především u žen). Stejná situace nastává i v případě *Vynaložení zdrojů* (MR) a *Peněžních investic* (PSI) – tedy schopnosti, do jaké míry jsou lidé schopni do toho druhého investovat, což byla mimo jiné u obou případů nejužívanější strategie u mužů. Téměř totožné jsou také strategie *Sexuální pobídky* (MR) a *Sexuální vstřícnost* (PSI), které zahrnují především fyzický a intimní kontakt s partnerem a povolnost k sexuálním aktivitám. I tuto kategorii můžeme řadit mezi nejužívanější u mužského pohlaví. Poslední velmi podobnou dvojicí strategií jsou

¹⁵ Muži obvykle hledají sexuální intimitu ve vztazích dříve, častěji se ujímají role sexuálního iniciátora a uvádějí, že užívají strategie týkající se sexu častěji než ženy (Byers a Lewis, 1988; Greer a Buss, 1994).

pak *Láska a péče* (MR) a *Expresivita/Péče* (PSI) kde jde především o sdílení podpory a lásky k partnerovi.

Strategie, které vypadají, že jsou si podobné, ale ve svém záměru už se poměrně liší, jsou *Fyzické přivlastňovací signály* (MR) a *Fyzická ochrana* (PSI). *Fyzické přivlastňovací signály* je strategie popisována spíše jako přivlastňování partnera/ky, když jsou ostatní ženy/muži přítomni, kdežto *Fyzická ochrana* je založena spíše na obecném pocitu bezpečí partnera/ky.

O ostatních strategiích je nutné uvažovat již z jiného úhlu pohledu. Zbylé strategie, které identifikoval Eliss (1998) - tedy *Orientace na budoucnost*, *Čestnost*, *Společenská pozornost*, *Dobrý vztah s rodiči partnera* a *Ne-sexualizování ostatních* se již nedají považovat za příliš podobné těm, co identifikoval Buss (1988). Naopak – odpovídají přesně tomu, co bylo řečeno již v počátečních kapitolách: “Pokud lze PSI chápat jako behaviorální projevy lásky, pak *mate retention* lze pojmout jako behaviorální vyjádření žárlivosti” (Ellis, 1998). Což je hlavní rozdíl právě od *mate retention* – *Ostražitost*, *Utajování partnera*, *Projevy žárlivosti* či *Přivlastňovací “označení” partnera* a podobné strategie nejsou primárně založeny na projevech lásky, ale spíše opravdu „pracují“ na způsobech, jak dosáhnout toho, aby byl partner udržen (téměř) za každou cenu.

Porovnání s *relationship maintenance* (RM) je o něco složitější. Ve velké míře v rámci všech vybraných studií *relational maintenance* vidíme tyto opakující se vzorce chování – strategie týkající se *Pozitivity* – ať už jsou to dárky pro partnera/partnerku, prosociální chování či celková dobré naladění a *Sdílených úkolů* a *Společných aktivit* – věci, kterým partneři společně čelí. Dále je také hojně užívána a zmiňována strategie *Otevřenost*, kde jsou partneři k sobě otevření a jsou si schopní sdílet téměř cokoli týkající se jejich životů; *Ujištění*, odkazující na podporu ze strany partnera či partnerky; *komunikační strategie* zahrnující jak přímou, tak nepřímou (*Zprostředkovanou*) komunikaci; *Sítě*, týkající se především těch nejbližších lidí kolem partnerů a *Láska*, zahrnující především intimní život partnerů. Z hlediska „negativněji vyhlížejících“ strategií pak byly v malé míře jmenovány a užívány ty zahrnující chování *antisociálního charakteru*.

Možné společné zaměření lze najít s *PSI* (dle teorie) u strategií *Expresivita/Péče* (*Pozitivita*, *Otevřenost* a *Ujištění* u RM), *Sexuální vstřícnost* (*Láska* u RM), *Věnování času* (*Společné aktivity* u RM) a *Orientace na budoucnost* (*Ujištění* u RM).

S *mate retention* pak *relationship maintenance* nalézá určitou teoretickou shodu u strategií *Láska a péče* (*Pozitivita*, *Otevřenost* a *Ujištění* u RM), *Sexuální pobídky* (*Láska* u RM),

Projevy žárlivosti (Antisociální chování u RM) a Monopolizace času (Společné aktivity u RM – i když zde je již větší rozdíl v záměru, kde Monopolizace času je poněkud důslednější).

Rozdíly ve výsledných strategiích, které ze studií vzešly, jsou z velké části dané odlišným záměrem, tedy tím, co chtějí autoři přesně v rámci dané oblasti vyzkoumat – tedy především teorie zde hraje významnou roli. Některé strategie jsou si více podobné, některé méně. Otázkou zůstává, zda se alespoň určitá podobnost najde i v případě v porovnání s obrázkovým testem, který se svým „obsahem“ také z určité části s vybranými strategiemi dle jistých předpokladů kryje.

1. 5 Užití obrázkového testu jako výzkumné testovací metody

Po přehledu již použitých metod k výzkumu strategií udržování partnerského vztahu je potřeba objasnit, o kterou metodu půjde v případě výzkumu strategií probíhajícím v této bakalářské práci.

Obrázkový test – jakožto výzkumná metoda – dosud nebyl v oblasti chování používaného k udržování partnerského vztahu použit, tedy nelze poskytnout přehled předchůdců, na které v tomto výzkumném oboru navazují (a proto také bude validita obrázkového testu teprve ověřována). Však díky jeho předpokládané hlavní výhodě, tj. menší vědomé kontrole odpovědí ze strany participantů – partnerů, by se na něj dalo nahlížet jako na “poloprojektivní” test – tedy velmi podobný testům projektivním, mezi které patří např. Rohrschachův test či Tematický apercepční test (TAT).

Projektivní metody patří mezi psychodiagnostické metody, které využívají principu projekce a stojí na předpokladu exteriorizace (ztvárnění) chování. Hlavní výhodou těchto metod je skutečnost, že měří implicitní motivy, tedy přesněji něco, co si lidé sami od sebe neuvědomují a navíc nevyvolávají atmosféru testové situace jako jiné metody (Svoboda, Humpolíček, Šnorek, 1987). Projektivních metod bylo mimo výše zmíněných užito např. ve studii týkající se attachmentu u dospělých (George, West, 2001).

Nejblíže principu, na němž pracuje obrázkový test, jež bude použitý k měření strategií, funguje metoda, jež byla použita v rámci studie (Döring, Blauensteiner, Aryus, Drögekamp a Bilsky, 2010) týkající *osobních hodnot dětí a jejich testování pomocí obrázků se zvláštním zaměřením na jejich kognitivně vývojové pozadí*. Bylo zjištěno, že obrázky hrají

důležitou roli v dětských knihách, filmech, hrách a také mohou hrát důležitou funkci v procesu hodnocení, jelikož pravděpodobně přitahují a udržují zájem a pozornost dětí. Mohou tak vyjasnit a konkretizovat abstraktní materiál - což je v tomto případě velká výhoda. Vybíraly se zde tedy hlavně takové ilustrační obrázky, které se týkaly každodenního života dětí a byly pro hodnoty (jako např. laskavost, zabezpečení, úspěch, tradice či konformita), které se v rámci této studie zkoumaly, adekvátní.

Navzdory tomuto dětskému obrázkovému testu se však stále většina již představených a použitých výzkumných metod liší. Nicméně totožná sada obrázků, u které se budu snažit ověřit, zdali by mohla fungovat jako test strategií, již použita byla – a to v případě vyvolávání dominance v páru pomocí společného řazení daných obrázků dle osobních preferencí. Princip, na kterém metoda řazení obrázků pracuje a samotné její složení bude popsáno v praktické části práce v kapitole 2. *4 Test strategií udržování partnerského vztahu.*

B. EMPIRICKÁ ČÁST

2. Obrázkový test strategií udržování partnerského vztahu

2.1 Cíl výzkumu

Mým úkolem je prověřit a otestovat metodu, která by mohla fungovat jakožto výzkumný nástroj k zjišťování strategií udržování partnerského vztahu. Metoda obrázkového testu, která zde bude představena, spočívá v řazení obrázků (vyjadřující určité partnerské strategie) dle osobních preferencí – tedy důležitosti, jakou daný obrázek pro participanta představuje. Hlavním cílem této práce je zjistit, zdali by uvedená metoda mohla posloužit jako rychlejší test strategií udržování vztahu, tedy bude probíhat validizace daného testu. Na základě tohoto prvního stanoveného cíle tedy mohu zkonstruovat první výzkumnou otázku č 1.

K zodpovězení otázky bude využito dvojího druhu validizace:

1. *Obsahové validizace*, odpovídající na otázku, zda test měří skutečně to, co jsem chtěla zkoumat (Urbánek, Denglerová, Širůček, 2011).

V mém případě se bude jednat o ověření výpovědi participantů z otevřených otázek (ukazující, jak participant vnímají jednotlivé obrázky), jež by měly odpovídat tomu, jak jsou strategie popisované u jiných autorů (ty strategie, které jsem hodlala danými obrázky měřit).

2. *Inkrementální validizace*, která se používá v případě, že se jeden test skládá z více subtestů (součástí), nebo se měří jedna věc více metodami. Určuje míru zpřesnění výsledku první metody druhou metodou (Urbánek, Denglerová, Širůček, 2011).

V mém případě budu zkoumat, jak dalece koreluje u participantů pořadí, které prisoudí obrázku, s odpověďmi na odpovídající otázky (které měří stejnou strategii) v dotazníku PSI nebo MRI (např. u obrázkového testu dají jako první obrázek takový, kterému prisoudí nejvyšší hodnocení v dotazníku).

Pomocí (validizovaného) testu bych pak také ráda zodpověděla určité dodatečné otázky o souboru dotazovaných. Což bude druhý cíl tohoto výzkumu.

Otázka č. 2: Jaké typy strategií vzorek českých participantů na základě vlastní výpovědi používá?

Jednou z primárních otázek pokládaných v tomto výzkumu je i použití daných strategií u zvoleného vzorku participantů. Na základě toho, jaké pořadí bude v rámci sesbíraných dat jednotlivým obrázkům přiřazováno (1 - nejdůležitější, 10 - nejméně důležité), bude možné určit, jaké strategie jsou nejčastěji používány. I v rámci propůjčených dotazníků ze studií Busse et al. (2007) a Ellise (1998) pak budou vyhodnoceny výsledky v užívání jednotlivých strategií.

Otázka č. 3. Jaké jsou pohlavní rozdíly ve výpovědi o používání jednotlivých strategií?

Pořadí řazení obrázků bude porovnáno u obou *pohlaví*. Na základě předchozích výzkumů byly formulovány dvě hypotézy:

Hypotéza 1: Ženy budou uvádět, že používají strategie týkající se komunikace, otevřenosti a pozitivitu častěji než muži (Dainton a Stafford, 1993).

Hypotéza 2: Muži budou uvádět, že vykonávají strategie týkající se darování pozorností/vynaložení peněžních zdrojů (květiny, dárky) a sexuální vstřícnosti častěji než ženy (Ellis, 1998).

Otázka č. 4. *Mění se strategie udržování partnerského vztahu s přibývajícím délkou vztahu?*

Na stejném principu jako v předchozím případě bude probíhat i vyhodnocování toho, zdali lze nalézt určité vzorce v užívání strategií s přibývajícím měsíci ve vztahu. Bude tedy tak porovnáno pořadí řazení obrázků s *délkou vztahu*.

Hypotéza 3: Partneři, kteří jsou ve vztahu delší dobu, uvádějí používání strategií týkajících se sdílených (společných) úkolů častěji než páry ve vztahu trvajícím kratší dobu (ne příliš vážně spolu chodící) (Dainton a Stafford, 1993).

2. 2 Metody výzkumu

Výzkum bude smíšeného charakteru – budou převažovat postupy kvantitativního rázu a to přesněji vyhodnocování škálových odpovědi a řazení obrázků, ale součástí bude i kvalitativní obsahová analýza volných asociací s obrázky. Tedy *Otázka č. 1* (její druhá část), *č. 2*, *č. 3* i *č. 4* budou řešeny kvantitativně, jelikož budu pracovat s číselnými daty a *Otázka č. 1* (její první část) kvalitativně, jelikož obsahuje písemné výpovědi participantů.

2. 3 Participantů a prostředí výzkumu

Vzorek participantů, který byl sesbírán v rámci této práce, není reprezentativní. Ve vzorku je převaha participantů ze Středočeského kraje a Prahy.

Pro samotný výběr respondentů do tohoto výzkumu pak byla převzata kritéria z grantové studie GAČR *Manipulative and dominance strategies in conflicts of romantic couples with normal personality profile and with avoidant personality (probíhající v letech 2017-2019; řešitel doc. Mgr. et Mgr. Jitka Lindová, Ph.D)*, který slouží jako zastřešení mého výzkumu. Je však potřeba dodat, že byl výzkum do své výsledné podoby v určitých oblastech pozměněn.

Výběr účastníků byl orientován na heterosexuálně orientované muže a ženy na různé úrovni dosaženého vzdělání, věková hranice byla 18–45 let a participantů byli v určitém typu partnerského vztahu nehlédě na jeho délku trvání. Ze vzorku byli vyloučeni lidé s psychiatrickou diagnózou.

Lidé byli sháněni nejčastěji přes sociální sítě, přátele a známé. Ke sdílení posloužili dva internetové odkazy (zvlášť pro ženy a zvlášť pro muže), jež participanta nasměrují přímo na stránku se zkompletovaným dotazníkem. V úvodu obou verzí dotazníků navíc byl přidán informovaný souhlas:

„Vyplněním tohoto dotazníku souhlasíte s použitím sesbíraných údajů. Žádné informace, jež budou získány, nebudou poskytnuty třetí straně a budou využity pouze v rámci bakalářské práce, k níž je dotazník určený.“

Všichni účastníci vyplňující online dotazník tak podstupovali tuto aktivitu zcela dobrovolně, zaznamenáni byli pod anonymním číselným označením a nebyli nuceni uvádět o sobě zvlášť citlivé informace.

Celkově se výzkumu zúčastnilo 207 participantů, avšak použitelných dotazníků (zahrnujících jak vyplněný demografický úvod, základní informace o vztahu tak i části týkající se již partnerských strategií - viz. kapitola 2. 4. 3 *Vytvoření dotazníku v Qualtrics*) bylo pouze 128 – a to od 82 žen a 46 mužů. Menší velikost vzorku mužů je tak nutné brát při interpretaci výsledků na zřetel.

Průměrný věk participanta (již v použitelném vzorku) byl u mužů téměř 29 let (28,97) a u žen 27 let (27,03). Průměrná délka vztahu pak byla 62 měsíců – tedy 5,1 let.

V naprosté většině převládala česká národnost – ze 46 mužů byla pouze jedenkrát zmiňována národnost slovenská a v případě žen tomu bylo z celkového počtu 82 participantek pět slovenské národnosti. Jako úplně nejčastější dosažené vzdělání pak bylo zmiňováno vysokoškolské (a to u 24 mužů a 41 u žen). Jako druhé pak střední všeobecné.

Výzkum se konal v prostředí dotazníkového portálu Qualtrics, díky němuž mohl být dotazník mezi lidmi o něco lépe distribuovatelný. Také byl vytvořen přehledně a jednoduše, aby každý pochopil, o co se v dané části dotazníku jedná. Všechna získaná data pak byla uložena v elektronické podobě. Participantů nebyli při vyplňování dotazníku nijak časově omezení.

2. 4 Tvorba obrázkového testu strategií udržování partnerského vztahu

2. 4. 1 Výběr strategií a obrázků do obrázkového testu

Obrázkový test vznikl původně za účelem *určení dominance v páru* (Lindová, Průšová, Klapilová, 2012) – kde na základě toho, jak participant byl ochoten změnit pořadí řazení obrázků ve prospěch řazení partnera při společném řazení ve dvojici, bylo určeno, kdo v dané situaci dominoval (s tím rozdílem, že v *Národním ústavu duševního zdraví*, kde testování probíhalo, participantů řazení obrázků prováděli osobně – zde se pracovalo na principu věšení reálných obrázků, které participantů připevňovali na předpřipravenou síť). Obrázky tak nebyly mnou vybrány, ale pouze (vč. jejich zaměření na určitou partnerskou strategii) převzaty, tedy se v rámci nadcházejících odstavců pokusím alespoň vysvětlit, jak jejich výběr proběhl.

2. 4. 1. 1 Výběr okruhů (strategií)

Výběr strategií, jež obrázková metoda měří, probíhal převážně podle studie Dainton a Stafford, 1993. Jak lze vidět v Tabulce 1 (viz. kapitola 1. 4. 1 *Modely strategií Relational Maintenance*), Dainton a Stafford (1993) identifikovaly celkem 12 kategorií s příslušejícími 29 subkategoriemi. Ze strategie *Pozitivita* byla konkrétně pro obrázkový test vybrána substrategie *laskavosti a dárky a proaktivní prosociální chování*, z *Otevřenost (hloubka)* tomu byla subkategorie *sebeodhalení*, ze strategie *Ujištění* byla vybrána *útěcha a podpora*, ze strategie *Společné aktivity* byla vybrána substrategie *společné sdílení času* a ze *Zprostředkované komunikace* byly vybrány *telefonáty*. Jako celek pak byly vybrány strategie *Sdílení úkolů*, *Láska*, *Sítě* a *Čas pro sebe*. Naopak strategie (a jejich substrategie), které se do konečného výběru nedostaly, byly *Mluvení*, *Vyhýbání (se...)* a *Antisociální chování*.

Vybrané strategie se měly týkat především neverbálního chování partnerů (vnějších projevů chování) - verbální formu nemohou obrázky správně zachytit, pouze velice obecně (např. vidíme, že lidé společně komunikují – což se dá považovat za typ chování, ale o čem mluví, to už zjistit z obrázků nemůžeme – u obrázkového testu nelze zachytit postoje ani emoční prožívání¹⁶). Dalším důležitým bodem bylo zaměření na strategie týkající se pouze partnerů (muže a ženy), jež jsou v daném vztahu, a ne nikoho třetího. Ještě přesněji – byly studovány pouze *dyadické interakce uvnitř* (partnerského) *vztahu*. Mezi oblast zájmu nepatřilo ani zkoumání *partnerského násilí* – a to ani emočního (vysvětleno výše), ale ani toho fyzického (různé formy nátlaku apod.) - což by se mezi vnější projevy chování mohlo zařadit. Zahrnuto však není, jelikož *násilí* nebylo považováno jako strategie primárně v dobrém slova smyslu *udržující* – což by většina strategií vyobrazených pomocí obrázků být měla¹⁷. Zde jsou tak důvody, proč některé ze strategií a substrategií vybrány být nemohly (což platí i v případě propůjčených dotazníků Elisse (1998) a Busse et al. (2007), jimž bude věnována pozornost později).

¹⁶ Dotazník takové omezení nemá, jelikož jsou jednotlivé otázky pokládány bez rozdílu na to, zdali se jedná o verbální či neverbální obsah.

¹⁷ I v ostatních studiích bylo *násilí* ve výsledných hodnotách užívání jednotlivých strategií participanty zmiňováno mizivě (např. Buss, 1988), tedy se potvrdilo, že se nejedná o strategii, která by k udržování vztahu (či v případě Busse (1988) „udržení partnera“) primárně sloužila.

Pro obrázkový test bylo tedy dle Dainton a Stafford (1993)¹⁸ vybráno těchto 10 strategií:

- 1) *Sdílení úkolů* – Úkoly, kterým partneři čelí společně (v rámci společné či spravedlivě rozdělených činností). Znamená to tak přispívat něčím činným do vztahu – a to třeba vařením nebo uklízením.
- 2) *Proaktivní/prosociální chování* – Chování, které zahrnuje činnosti, jimiž se partner snaží toho druhého bavit – či se partneři snaží bavit navzájem – důležitý je společný humor.
- 3) *Společný čas* (v or. *společné sdílení času*) – Klidný čas, který partneři společně tráví – nejčastěji např. u televize či večere.
- 4) *Pozornosti a dárky* (v or. *laskavosti a dárky*) – Malá překvapení, pozornosti či dárky pro partnera/partnerku.
- 5) *Sebeodhalení* – Zahrnuje schopnost otevřeně mluvit s partnerem či partnerkou, možnost svěřit se (není to úplně klasický hovor – jde především o význam důvěry mezi partnery).
- 6) *Útěcha a podpora* – Zahrnuje péči o partnera či partnerku např. v nemoci či v případě zranění a odkazuje na schopnost tady být pro druhého.
- 7) *Vášeň (sex)* (v or. *Láska*) - Zahrnuje intimní život a sexuální aktivity partnerů.
- 8) *Telefonování* (v or. *telefonáty*) – Komunikace, když partneři nejsou spolu – ať už pomocí zpráv či telefonátů.
- 9) *Kamarádi* (v or. *Sítě*) - Společně strávený čas partnerů s jejich kamarády.
- 10) *Vlastní život* (v or. *Čas pro sebe*) – Zahrnuje aktivity, které provozuje partner či partnerka ve svém volném čase sám, bez partnerky či partnera.

2. 4. 1. 2 Výběr obrázků

Výběr obrázků, které jsou obsahem obrázkového testu, byl podmíněn několika pravidly. Za první obrázky musely fungovat na obě pohlaví zároveň, ne výhradně na jedno, jelikož by metoda měla být schopna otestovat obě pohlaví zároveň. Za druhé obrázky měly správně zachycovat zkoumanou věkovou kategorii, kde by strategie mohly být alespoň částečně podobné. Za třetí bylo důležité postavy zobrazované na obrázcích volit spíše bez obličeje, jelikož měl být poskytnut jistý prostor pro představivost účastníka. Zároveň je však se

¹⁸ Některé názvy byly v konečné fázi tvoření testu lehce pozměněny. V závorce jsou proto v těchto daných případech udávány dané strategie (či substrategie) v originále, jak jsou u Dainton a Stafford (1993).

třetím bodem nutné zmínit, že obrázky neměly mít příliš konkrétních sporných detailů, měly vystihovat strategii, kterou daným obrázkem bylo potřeba zkoumat a také být jistým způsobem snadné k pochopení.

K výběru vhodných obrázků (vizuálně splňujících danou zkoumanou strategii) proběhla pilotní studie. Na výběr byly vždy minimálně dva obrázky, ke kterým výzkumníci zapojení v příslušné pilotní studii¹⁹ měli napsat, co si pod nimi představují. Pokud se volné asociace většinou příliš vzdalovaly, obrázek byl vyřazen a vyzkoušen nový. Jako finální se vybral ten obrázek, kde volné výpovědi těch osob, které se účastnily pilotní studie, odpovídaly nejvíce podstatě dané strategie. Takto bylo následně vybráno celkem 10 obrázků (viz. Přílohy str. 79) k daným 10 strategiím.

U vybrané sady obrázků by se mělo počítat i s možností, že bude fungovat specificky pro naše prostředí, ze kterého pochází výzkumníci a účastníci pilotní studie. V některých případech bylo potřeba hledat kompromisy mezi požadavky na obrázky – například anonymita, genderová neutralita a jednoznačnost obrázku nešly současně stoprocentně zajistit.

2. 4. 2 Komparační dotazníková část

Jako komparace k obrázkové metodě budou vybrány ty části dotazníků jednotlivých studií, které odpovídají jednotlivým (vybraným) strategiím, jež obrázky vyjadřují. Použit bude zkonstruovaný dotazník Ellise (1998) - *Partner-Specific Investment Inventory* a Busse, Shackelforda a McKibbina (2007) - *Mate Retention Inventory - Short Form*. Nejvíce podobným systémem *relational maintenance* – a to i jak svými názvy jednotlivých strategií, rozsahem a obsahem k obrázkovému testu – byla v předchozích kapitolách zmiňovaná studie *Dainton a Stafford (1993)*. Ta však bohužel nenabízí strukturovaný test strategií, jelikož pracovala na metodě testování pomocí otevřených otázek.

V případě Ellisovy studie (1998) byly vybrány strategie zabývající se *Expresivitou/ Péčí, Věnováním času, Sexuální vstřícností, Peněžními investicemi a Společenskou pozorností*.

¹⁹ Hodnocení jednotlivých obrázků se zúčastnilo cca 10 lidí.

Pro mou dotazníkovou část bude vyloučena strategie *Orientace na budoucnost, Čestnost, Dobrý vztah s rodiči partnera, Ne-sexualizování ostatních a Fyzickou ochranu*. Strategie *Orientace na budoucnost* a *Čestnost* budou vyloučeny především z toho důvodu, že se zaměřují na verbální sdělení mezi partnery (ale i na sdělení mezi více lidmi – např. při konverzaci partnera/ partnerky s rodinou). *Dobrý vztah s rodiči partnera* a *Ne-sexualizování ostatních* je orientováno na vyšší než dyadický vztah, což je v mém případě dle omezení vypsanych výše nutné vyloučit. Stejně tak je tomu v případě strategie týkající se *Fyzické ochrany* – je zde zakomponovaná z velké části i emoční stránka partnerského vztahu, kterou nelze obrázky přesvědčivě vyobrazit.

Použité budou i části dotazníku z práce *The Mate Retention Inventory* (Buss, Shackelford, McKibbin, 2007). Ze všech 19 kategorií strategií bylo vybráno celkem 8, které souvisí s mnou vybranými strategiemi – a to konkrétně ty zabývající se *Ostražitostí, Utajováním partnera, Monopolizací času, Vynaložením zdrojů, Sexuálními pobídkami, Vylepšením vzhledu, Láskou a péčí a Přivlastňovacím “označením” partnera*. Jako v případě minulém byly vybrány tedy pouze takové strategie, jež by mohly korelovat se strategiemi, které se týkají nejlépe pouze dyadického vztahu (bez “třetí osoby”), vyjadřují pouze chování mezi partnery (a ne verbální sdělení) a vyloučeny byly ty, které tyto vlastnosti nemají. Bližší korelace jsou pak zmiňovány v následující kapitole.

2. 4. 2. 1 Předpokládané vztahy jednotlivých strategií

U Elisse (1998) (viz. Tab. 4) *Sexuální vstřícnost* odpovídá obrázkové strategii *Vášeň (sex)*, jelikož obojí odkazuje na intimní život partnerů. *Peněžní investice* odpovídá obr. strategii *Pozornosti a dárky*, protože obojí se týká investovaných financí (např. ve formě darů či zaplacení večere) do daného partnera. *Expresivita/Péče* odpovídá obr. strategii *Útěcha a podpora* a *Sebeodhalení*, jelikož v základu všech můžeme najít zaměření se na péči o partnera (např. při těžších situacích). *Věnování času* odpovídá obr. strategii *Společný čas*, protože obojí odkazuje na čas, který partneri společně sdílí (např. doma). A *Společenská pozornost* odpovídá obr. strategii *Proaktivní/prosociální chování* – zde můžeme zachytit společné zaměření na společenský život partnerů, který společně sdílí.

U Busse et al. (2007) (viz. Tab. 5) *Ostražitost* odpovídá obr. strategii *Telefonování*, jelikož se obojí týká určité formy kontroly partnera. *Monopolizace času* odpovídá obr. strategii *Společný čas* ze stejného důvodu jako *Věnování času* u Elisse (1998) - obojí odkazuje na čas, který partneri společně sdílí. *Vynaložení zdrojů* odpovídá obr. strategii *Pozornosti a dárky*, protože se (stejně jako v případě Elisse (1998) a *Peněžní investice*) obojí týká investovaných financí do partnera. *Sexuální pobídky* odpovídají obrázkové strategii *Vášeň (sex)*, jelikož – stejně jako *Sexuální vstřícnost* u Elisse (1998) - obě odkazují na intimní život partnerů. *Vylepšení vzhledu* i *Privlastňovací "označení" partnera* odpovídají obr. strategii *Pozornosti a dárky* – opět zde můžeme zaznamenat určité vynaložené finanční investic - i když s trošku jiným záměrem (což naznačuje jejich teoretický základ viz. 1. 4. 3 *Porovnání modelů strategií*). *Láska a péče* (stejně jako *Expresivita/Péče*) odpovídá obr. strategii *Útěcha a podpora* – obě se zaměřují především na péči o daného partnera. V případě *Utajování partnera* není určen žádný přímý předpokládaný vztah.

Jak lze tedy vidět, některé obrázkové strategie se prolínají i s více než jednou strategií z dotazníků. Došlo k tomu přesně ve čtyřech případech, které jsou vypsány níže. Každá z korelačních trojic má vždy velmi podobný teoretický základ (viz. vysvětlení výše) - tedy je zde možnost, že mezi sebou budou dané strategie korelovat i v reálu.

Vášeň (sex) - Sexuální vstřícnost - Sexuální pobídky

Útěcha a podpora - Expresivita/Péče - Láska a péče

Pozornosti a dárky - Peněžní investice - Vynaložení zdrojů

Společný čas - Věnování času - Monopolizace času

Naopak ty obrázkové strategie, u kterých není přímo předpokládaný žádný korelační vztah a jsou spíše neutrální, jsou *Kamarádi*, *Sdílení úkolů* a *Vlastní život*. V případě systému Dainton a Stafford (1993) podobné strategie jsou, ale v propůjčených dotaznících (Elisse (1998) a Busse et al. (2007) již nikoliv – dle teorie se jim žádný z jejich strategií nepodobá. Až výsledky tak ukážou, zda došlo k určitým nepředpokládaným korelacím.

Tab. 4: Předpokládané vztahy Eliss (1998)

Název strategie – Ellis (1998)	Možná korelace s obr. strategií:
<i>Sexuální vstřícnost</i>	<i>Vášeň (sex)</i>
<i>Peněžní investice</i>	<i>Pozornosti a dárky</i>
<i>Expresivita/Péče</i>	<i>Útěcha a podpora a Sebeodhalení</i>
<i>Věnování času</i>	<i>Společný čas</i>
<i>Společenská pozornost</i>	<i>Proaktivní/prosociální chování</i>

Tab. 5: Předpokládané vztahy Buss, Shackelford, McKibbin (2007)

Název strategie – Buss, Shackelford, McKibbin, 2007	Možná korelace s obr. strategií:
<i>Ostražitost</i>	<i>Telefonování</i>
<i>Utajování partnera</i>	-
<i>Monopolizace času</i>	<i>Společný čas</i>
<i>Vynaložení zdrojů</i>	<i>Pozornosti a dárky</i>
<i>Sexuální pobídky</i>	<i>Vášeň (sex)</i>
<i>Vylepšení vzhledu</i>	<i>Pozornosti a dárky</i>
<i>Láska a péče</i>	<i>Útěcha a podpora</i>
<i>Přivlastňovací “označení” partnera</i>	<i>Pozornosti a dárky</i>

2. 4. 3 Vytvoření dotazníku v Qualtrics

Kompletní dotazník, jež byl vytvořen přes internetový dotazníkový portál Qualtrics²⁰ a zpřístupněný přes dva oddělené odkazy (zvlášť pro muže, zvlášť pro ženy), se ve své výsledné podobě skládal z 5 částí:

První část se týkala sociodemografických údajů o dotazovaném (tedy věk, státní příslušnost, vzdělání) a doplňujících informací o vztahu s daným partnerem/partnerkou (tj. délka vztahu, zda mají děti či bydlí ve společné domácnosti).

²⁰ Součástí nebyly názvy příslušejících dotazníkových strategií udávaných v závorkách – zde jsou pouze pro přehled.

Druhá část se již zabývala samotnou obrázkovou metodou a skládala se ze dvou úseků – samotným řazením obrázků a jejich následným popisem (volnými asociacemi).

> První úsek: Řazení 10 obrázků symbolizující chování, které lidé používají, aby si udrželi partnerský vztah (obrázky viz. Přílohy str. 79).

Příložená instrukce (z ženského pohledu): „V následujícím úkolu budete řadit 10 obrázků. Každý obrázek symbolizuje chování, které lidé používají, aby si udrželi partnerský vztah. Seřadte prosím obrázky a chování, které představují, podle toho, co byste použila pro udržení partnerského vztahu.

Různým lidem mohou obrázky připomínat trochu něco jiného, nejde tedy o to „uhádnout“, co obrázek představuje. Pokud si nebudete jistá, co obrázek vyjadřuje, řiďte se tím, jak na Vás působí.“

Obrázky pak participanti řadili (poslouváním obrázků nahoru či dolů) dle toho, jakou prioritu dané věci (aktivitě) připisují (nejvyšší - 1, nejnižší - 10).

> Druhý úsek: Doplnující otázka týkající se významu obrázku pro participanta:

Příložená instrukce (z ženského pohledu): „V předchozím úkolu jste řadila 10 obrázků symbolizujících chování, které lidé používají, aby si udrželi partnerský vztah. Jaké partnerské chování nebo aktivitu podle Vás tyto obrázky představují a jak na Vás pocitově působí?“

Následně byl pod každým obrázkem ponechán prostor pro odpověď prostřednictvím volného textového pole.

Třetí, čtvrtá a pátá část dotazníku již byla propůjčena z dotazníků studií, které byly zmiňovány výše. Z jejich dotazníků byly vybrány takové otázky, které “syťí” vybrané strategie. U všech převzatých otázek byla ponechána originální škála hodnocení.

Třetí část (Ellis, 1998)

Příložená instrukce k dotazníku: „Užitím škály níže ohodnoťte, jak často provádíte dané formy chování – zaměřte se pouze na posledních 6 měsících. (Pokud Váš vztah trvá kratší dobu než 6 měsících, tak hodnotěte, jak často se chováte určitým způsobem za tu dobu, po

kteřou spolu jste.) Pokud na Váš otázka jednoduše neplatí (netýká se Váš), tak ji prosím označte jako “NP (Nelze použít)”.

Škála: 0 = Nikdy, 1 = Zřídka, 2 = Někdy, 3 = Docela často, 4 = Velmi často, NP = Nelze použít

Vybrané chování (ženská verze – dále ŽV):

1. Chci s partnerem mít sex. (“*Sexuální vstřícnost*”)
2. Platím za naši večerní zábavu. (“*Peněžní investice*”)
3. Jsem citlivá k jeho potřebám. (“*Expresivita/ Péče*”)
4. Beru ho na jídlo do restaurace. (“*Peněžní investice*”)
5. Vyvíjím zvláštní snahu, aby se mnou mohl trávit čas. (“*Věnování času*”)
6. Nechám ho samotného na večírku. (“*Společenská pozornost*“ -)
7. Ptám se, co si o věcech myslí. (“*Expresivita/ Péče*”)
8. Sdílím s ním své pocity. (“*Expresivita/ Péče*”)
9. Schůzky s ním ruším na poslední chvíli. (“*Věnování času*“ -)
10. Jevím zájem o partnerovy problémy. (“*Expresivita/ Péče*”)
11. Snažím se ho sexuálně potěšit. (“*Sexuální vstřícnost*”)
12. Ignoruji ho při společenských událostech. (“*Společenská pozornost*“ -)
13. Odmítám s ním mít sex. (“*Sexuální vstřícnost*” -)
14. Svěřuji mu tajnosti, o kterých by nikdo jiný neměl vědět. (“*Expresivita/ Péče*”)
15. Jsem ochotna a schopna sdělit partnerovi své myšlenky. (“*Expresivita/ Péče*”)
16. Kupuji mu dárky. (“*Peněžní investice*”)
17. Ruším, co mám naplánované s ním, abych mohla jít někam s přáteli. (“*Věnování času*“ -)
18. Utěším ho, když je pod stresem. (“*Expresivita/ Péče*”)
19. Nevěnuji mu žádnou pozornost, když jsme mezi mými přáteli. (“*Společenská pozornost*“ -)
20. Raději trávím volný čas se svými kamarády než s ním. (“*Věnování času*“ -)

Čtvrtá část (Eliss, 1998)

Příložená instrukce k dotazníku: Popisují Vás tato tvrzení? Užitím škály níže uveďte rozsah, v jakém souhlasíte či nesouhlasíte s každým z nich.

Škála:

1 2 3 4 5

Rozhodně souhlasím

Neutrální

Rozhodně nesouhlasím

Vybraná tvrzení (ŽV):

1. Respektuji, co říká. (*“Expresivita/ Péče”*)
2. Nejsem vůči němu sexuálně vnímavá. (*“Sexuální vstřícnost” -*)
3. O jeho každodenní život nejevím zájem. (*“Expresivita/ Péče” -*)
4. Nerada něco platím za naše rande. (*“Peněžní investice“ -*)
5. Jsem svolnou a nadšenou sexuální partnerkou. (*“Sexuální vstřícnost”*)
6. Když jde o to, utratit za něj peníze, jsem dost šetrivá. (*“Peněžní investice“ -*)
7. Zdá se, že si na něj nemohu najít čas. (*“Věnování času“ -*)
8. Nerada slyším o jeho problémech. (*“Expresivita/ Péče” -*)
9. Trávím s ním spoustu času. (*“Věnování času“*)
10. Nemluvím o tom, co k němu cítím. (*“Expresivita/ Péče” -*)
11. Při hovoru s ním jsem vřelá a chápavá. (*“Expresivita/ Péče”*)

Pátá část (Buss, Shackelford, McKibbin, 2007)

Příložená instrukce k dotazníku: Pro každou z uvedených činností užíjte škálu níže a zhodnoťte, jak často jste *osobně* vykonala určenou činnost za poslední JEDEN rok.

Škála:

0 = *Nikdy* jsem danou činnost nevykonala

1 = *Zřídka* jsem danou činnost vykonala

2 = *Občas* jsem danou činnost vykonala

3 = *Často* jsem danou činnost vykonala

Vybraná tvrzení (ŽV):

1. Volala jsem, abych se ujistila, že je partner opravdu tam, kde řekl, že bude. (*“Ostražitost”*)
2. Nevzala jsem svého partnera s sebou na party, kde měly být i další ženy. (*“Utajování partnera”*)
3. Trvala jsem na tom, aby se mnou partner trávil všechnen svůj volný čas. (*“Monopolizace času”*)
4. Koupila jsem partnerovi drahý dárek. (*“Vynaložení zdrojů”*)
5. Byla jsem vůči partnerovi sexuálně vstřícná, abych si ho udržela u sebe. (*“Sexuální pobídky”*)
6. Pro partnera jsem se schválně zkrášlila. (*“Vylepšení vzhledu”*)
7. Pochválila jsem partnerovi jeho vzhled. (*“Láska a péče”*)
8. Požádala jsem partnera, aby nosil prsten ode mě. (*“Přivlastňovací “označení” partnera”*)
9. Slídila jsem v osobních věcech svého partnera. (*“Ostražitost”*)
10. Odvedla jsem partnera ze shromáždění, kde se pohybovaly i jiné ženy. (*“Utajování partnera”*)
11. Strávila jsem všechnen svůj volný čas s partnerem, aby se nemohl setkat s nikým jiným. (*“Monopolizace času”*)
12. Vzala jsem partnera do pěkné restaurace. (*“Vynaložení zdrojů”*)
13. Měla jsem fyzický kontakt s partnerem, abych prohloubila naše pouto. (*“Sexuální pobídky”*)
14. Udělala jsem všechno pro to, abych se partnerovi líbila. (*“Vylepšení vzhledu”*)
15. Projevila jsem vůči partnerovi větší vřoucnost. (*“Láska a péče”*)
16. Darovala jsem partnerovi šperk, abych ukázala, že je zadaný. (*“Přivlastňovací “označení” partnera”*)

2. 5 Analýza dat

Všechna sesbíraná data o participantech byla z dotazníkového portálu Qualtrics převedena do jedné excelové tabulky. V závislosti na tom, v kolika procentním progresu byl dokončen jejich dotazník (0–100 %), byli participanti rozdělení dle jejich použitelnosti. Jako použitelní byli bráni pouze ti, kteří měli dokončených 100 % otázek (výjimku tvořili pouze ti participanti, kteří měli např. 95 % a nevyplnili pouze poslední, pátou část dotazníku – těch však bylo minimum). Dle tohoto rozdělení jim bylo uděleno číslo 1 (použitelný/á) a 0 (nepoužitelný/á), čímž tak byl získán finální počet participantů (128–82 žen a 46 mužů), se kterým se dalo dále pracovat.

2. 5. 1 Analýza kvantitativní části

Než budu schopna začít jednotlivě zkoumat korelace jednotlivých strategií mezi sebou, je nutné si určit výsledné skóre pro jednotlivé dotazníkové strategie. To bylo spočítáno jako průměr odpovědí na jednotlivé otázky, které danou strategii sytí.

U Elissova (1998) dotazníku neměly všechny otázky „jednotný tvar“. I když jsou uvedeny všechny v číselných hodnotách, některé z otázek mají negativní charakter – což znamená, že měří opačný pól dané strategie. Např. v případě *Expresivita/Péče* tomu je *Ne-expresivita/Chladnost* apod. Proto je každou hodnotou z tohoto opačného pólu nutné nejprve převést (“otočit”), abych sjednotila směr u jednotlivých otázek. Ty otázky, u kterých tato situace nastala, jsou označeny v konečném přehledu otázek znaménkem “-” (minus) v kapitole 2. 4. 3 *Vytvoření dotazníku v Qualtrics*. U otázek Busse (1988) platí, že každá strategie má pouze jeden typ otázek, tedy zde převody provedeny být nemusí. Takto zprůměrované hodnoty pak mohou být využity k dalším analýzám.

K porovnání používání obrázkových strategií u obou pohlaví bude v rámci programu SPSS Statistics proveden *Independent-Samples T Test*. Tento test porovnává průměry dvou nezávislých skupin a zjišťuje, zda se dané skupiny od sebe nějak liší – v tomto případě tomu bude pohlaví (muži a ženy) a pořadí jednotlivých obrázků, které participanti obrázkům přiřazovali. Nejnižší průměrné hodnoty pak budou ve výsledné tabulce vyznačovat ty obrázky, kterým se přikládala u žen či mužů větší důležitost (1 - nejvíce, 10 - nejméně).

Ten samý postup pak bude následovat pro jednotlivé strategie z dotazníků Ellise (1998) a Busse (1988). Zde však budou nejvyšší průměrné hodnoty v tabulce vyznačovat ty

strategie, kterým se přikládala u žen či mužů větší důležitost (5 - nejvíce, 1 - nejméně - u Elisse; 4 - nejvíce, 1 - nejméně u Busse) - tedy opačně, jako tomu bylo u obrázků.

V dalším kroku byly provedeny *testy normality*, které rozhodují o vhodnosti parametrických či neparametrických korelačních testů. Bylo užito konkrétně Kolmogorova-Smirnova testu.

Po *testu normality* následovala *korelační analýza*.

Jako proměnné budou použity všechny zkoumané strategie napříč celým dotazníkem – obrázkové, ale i ty Ellise (1998) a Busse et al. (2007). Navíc bude zkoumaná i proměnná *věk a délka vztahu*, čímž bude zjištěno, zdali se s nimi dané strategie skutečně mění.

Na závěr bude poté pro konečné upřesnění *významných statistických pohlavních rozdílů* ve frekvenci užívání jednotlivých strategií proveden Mann-Whitney U test.

2. 5. 2 Analýza kvalitativní části

Cílem kvalitativní obsahové analýzy je vyhodnocení volných asociací s obrázkem (tedy jak participanti vnímají jednotlivé obrázky), které by měly odpovídat tomu, jak jsou strategie popisované u jiných autorů. Je zde určitý předpoklad, že pokud participanti z většiny pochopí podstatu obrázku, tak pak řazení obrázků bude vykazovat podobné výsledky jako u převzatého dotazníku.

Důležité je zmínit, jaký je hlavní obsah daných strategií a které interpretace participantů je také nutné v některých případech brát jako „nedostačující“ z pohledu obsahu, který by měly obrázky ve skutečnosti vyobrazovat. Kompletní soubor obrázků je součástí Příloh (str. 79).

1. *Sdílení úkolů*

- Participant by měl obrázku rozumět jako vyobrazení úkolů, kterým partneri čelí společně (v rámci společných či spravedlivě rozdělených činností). Mělo by vyvarovat příliš specifickým interpretacím – důležité je, aby participanti brali obrázek jako celek – jsou tam oba partneri – tedy jako nějakou formu spolupráce.

2. Proaktivní/prosociální chování

- Participant by měl obrázku rozumět jako činnostem, jimiž se partner snaží toho druhého bavit – mělo by být důležité zachytit především daný moment - např. humor, vtip, společná zábava.

3. Společný čas

- Participant by měl obrázek vnímat jako klidný čas, který partneři společně tráví. V ideálním případě by participanti měli brát obrázek jako vyobrazení určité sdílené relaxace, pohody, a ne vyloženě romantického zážitku.

4. Pozornosti a dárky

- Participant by měl obrázek vnímat jako vyobrazení určitých pozorností a dáreků pro partnera/partnerku či momentu překvapení.

5. Sebeodhalení

- Participant by měl obrázek vnímat jako vyobrazení schopnosti otevřeně mluvit s partnerem či partnerkou, možnost svěřit se. Obrázek tak může být brán jako celková komunikace mezi partnery, ale neměl by pro participanta značit např. hádku (či obecně konflikt).

6. Komfort a podpora

- Participant by si měl pod obrázkem představit péči o partnera či partnerku např. v nemoci či v případě zranění.

7. Vášně (sex)

- Participant by měl obrázek vnímat jako vyobrazení intimního života a aktivit partnerů.

8. Telefonování

- Participant by měl daný obrázek vnímat jako komunikaci, když partneři nejsou spolu – ať už pomocí zpráv či telefonátů.

9. *Kamarádi*

- Obrázek by měl participant vnímat jako společně strávený čas partnerů s jejich kamarády a působit tak, že jsou oba partneři („společensky“) přítomni – a nejsou oddělení. Neměla by správně být zmiňována rodina či klid od partnera a bytí (raději) s kamarády.

10. *Vlastní život*

– Participant by měl obrázek vnímat jako aktivity, které provozuje partner či partnerka ve svém volném čase sám, bez partnerky či partnera. Neměl by značit např. adrenalin a dobrodružství prožívané v páru.

Ten participant, kterému se podaří rozeznat hlavní podstatu obrázku (nebo aspoň v rámci jistých výše zmíněných možností), bude (v tabulce) označen jako „použitelný“ a ten, u kterého se bude volná asociace od daných norem příliš odchylovat, bude označen jako „nepoužitelný“.

Výsledné procentuální hodnoty úspěšnosti (či neúspěšnosti) v hodnocení vybraných obrázků pak budou řešeny a získány opět přes program SPSS Statistics. Jako *proměnná* zde bude zvolena *použitelnost* (volných asociací).

2. 6 Výsledky

2. 6. 1 Výsledky kvalitativní části

V rámci kvalitativní analýzy jsem se zaměřila na to, zda participanti správně chápou význam obrázku – což mě zajímalo především z toho důvodu, abych mohla společně s výsledky z korelační analýzy vyhodnotit, zdali lze použitou obrázkovou metodu považovat za validní test strategií udržování partnerského vztahu. V Tabulce 5 vidíme konečné výsledky.

Z tabulky 6 je patrné, že největší problém měli respondenti s kategorií (strategií) *Kamarádi* s 79,8 %, *Telefonování* s 70,6 % a *Vlastní život*, který správně určilo pouze 36,1 % sledovaných. U všech ostatních sledovaných strategií je pochopení vyšší než 80 % (u kategorie *Vášeň (sex)* téměř 98, 3 % a u *Komfort a podpora* dokonce 100 %).

Tab. 6: Výsledky volných asociací s obrázkem

Strategie	Pochopení obrázku	Nejčastější chybné odpovědi
Komfort a podpora	100,0%	-
Kamarádi	79,8%	socializace mimo partnerství, rodina
Pozornosti a dárky	93,3%	-
Proaktivní/prosociální chování	84,9%	-
Sebeodhalení	95,0%	-
Sdílení úkolů	95,0%	-
Společný čas	95,0%	-
Telefonování	70,6%	být každý sám na svém telefonu, vlastní zájmy, sociální distanc
Vášeň (sex)	98,3%	-
Vlastní život	36,1%	adrenalinové zážitky, dobrodružství v páru, útěk od reality (pro oba), cestování, nebezpečí

2. 6. 2 Výsledky kvantitativní části

Test normality

Jako první krok, který byl ve vyhodnocování dat v rámci kvalitativní části proveden, byl *test normality*, který proběhl z důvodu vhodného výběru typu testu pro korelační analýzu.

Jelikož všechny p-hodnoty Kolmogorova Smirnovova testu jsou menší než hladina významnosti $\alpha = 5 \%$ (jediná kategorie, která se této hodnotě blíží, je strategie *Peněžní investice*, u všech položek normalitu zamítáme. Z tohoto důvodu pro další práci musíme používat neparametrické testy, tj. v rámci korelační analýzy Spearmanův korelační koeficient a pro porovnání hodnot mezi muži a ženami Mann Whitneyův test.

Tab. 7: Test normality

Názvy všech strategií	Kolmogorov-Smirnov		
	Testové kritérium	P-hodnota	P-hodnota
Útěcha a podpora	0,119	115	<0,001
Pozornosti a dárky	0,182	115	<0,001
Společný čas	0,157	115	<0,001
Vlastní život	0,172	115	<0,001
Vášeň (sex)	0,201	115	<0,001
Kamarádi	0,144	115	<0,001
Telefonování	0,227	115	<0,001
Proaktivní/prosociální chování	0,227	115	<0,001
Sebeodhalení	0,185	115	<0,001
Sdílení úkolů	0,177	115	<0,001
Expresivita/Péče	0,134	115	<0,001
Peněžní investice	0,104	115	0,004
Věnování času	0,144	115	<0,001
Společenská pozornost	0,182	115	<0,001
Sexuální vstřícnost	0,132	115	<0,001
Ostražitost	0,273	115	<0,001
Utajování partnera	0,474	115	<0,001
Monopolizace času	0,322	115	<0,001
Vynaložení zdrojů	0,202	115	<0,001
Sexuální pobídky	0,192	115	<0,001
Vylepšení vzhledu	0,213	115	<0,001
Láska a péče	0,247	115	<0,001
Privlastňovací "označení" partnera	0,450	115	<0,001

Korelace strategií obrázkového testu a strategií z propůjčených dotazníků

Tabulka č. 8 (rozdělena na dvě části) znázorňuje velkou korelační matici, která sleduje vztah všech strategií ze všech testů proti sobě (pro celý vzorek participantů). Přidána pro lepší přehled navíc byla i procentuální úspěšnost volných asociací s obrázky. Konkrétní výsledné korelační dvojice (či trojice) pak vidíme níže.

Pole s **černým pozadím** označují očekávané korelace. Pole, kde jsou číselné hodnoty pouze **zvýrazněny**, označují korelace, jež očekávané nebyly. V případě, že je hodnota jak v **černém pozadí, tak je i zvýrazněná**, je zde potvrzena očekávaná korelace. Pro lepší přehlednost jsou tyto vztahy vysvětleny v textu.

Tab. 8 (část 1) - Korelace strategií obrázkového testu a strategií z propůjčených dotazníků

Spearman's rho		Expresivita/Pěče	Peněžní investice	Věnování času	Společenská pozornost	Sexuální vstřícnost	Ostražitost	Utajování partnera
Útěcha a podpora	Korelační koeficient	-0,082	-0,152	-0,083	-0,016	-0,015	0,069	0,150
	P-hodnota	0,376	0,097	0,369	0,862	0,870	0,459	0,106
	N	120	120	120	120	120	119	118
Pozornosti a dárky	Korelační koeficient	0,342	-0,066	0,134	0,077	0,108	-0,143	-0,105
	P-hodnota	0,000	0,477	0,145	0,403	0,241	0,120	0,260
	N	120	120	120	120	120	119	118
Společný čas	Korelační koeficient	0,069	0,027	-0,014	0,117	0,137	0,091	0,079
	P-hodnota	0,457	0,769	0,878	0,205	0,136	0,327	0,392
	N	120	120	120	120	120	119	118
Vlastní život	Korelační koeficient	-0,010	0,056	-0,083	-0,078	0,002	0,011	0,001
	P-hodnota	0,913	0,546	0,368	0,397	0,983	0,907	0,988
	N	120	120	120	120	120	119	118
Vášeň (sex)	Korelační koeficient	-0,020	-0,269	0,151	-0,124	-0,402	-0,001	-0,088
	P-hodnota	0,829	0,003	0,100	0,178	0,000	0,991	0,343
	N	120	120	120	120	120	119	118
Kamarádi	Korelační koeficient	0,143	-0,050	0,243	0,117	0,026	-0,088	-0,056
	P-hodnota	0,119	0,589	0,007	0,201	0,781	0,339	0,549
	N	120	120	120	120	120	119	118
Telefonování	Korelační koeficient	0,048	0,057	0,035	0,062	0,004	-0,178	-0,075
	P-hodnota	0,606	0,533	0,704	0,500	0,967	0,052	0,417
	N	120	120	120	120	120	119	118
Proaktivní/prosociální chování	Korelační koeficient	-0,074	-0,071	-0,013	-0,174	-0,095	0,063	-0,130
	P-hodnota	0,422	0,440	0,888	0,057	0,303	0,493	0,159
	N	120	120	120	120	120	119	118
Sebeodhalení	Korelační koeficient	-0,181	0,182	-0,173	-0,037	0,005	0,074	0,060
	P-hodnota	0,048	0,047	0,059	0,689	0,953	0,426	0,519
	N	120	120	120	120	120	119	118
Sdílení úkolů	Korelační koeficient	-0,119	0,093	-0,054	0,065	0,168	-0,042	0,043
	P-hodnota	0,196	0,310	0,559	0,483	0,067	0,647	0,641
	N	120	120	120	120	120	119	118
VĚK	Korelační koeficient	-0,170	0,036	-0,128	0,034	-0,168	-0,142	0,084
	P-hodnota	0,063	0,696	0,164	0,712	0,067	0,122	0,364
	N	120	120	120	120	120	119	118

Tab. č. 8 (část 2) - Korelace strategií obrázkového testu a strategií z propůjčených dotazníků

Spearman's rho		Monopolizace času	Vynaložení zdrojů	Sexuální pobídky	Vylepšení vzhledu	Láska a péče	Privlastňovací "označení" partnera	VĚK	Pochopení obrázku
Útěcha a podpora	Korelační koeficient	0,009	0,017	0,066	-0,083	-0,026	0,081	0,016	
	P-hodnota	0,927	0,851	0,479	0,372	0,780	0,386	0,858	100%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Pozornosti a dárky	Korelační koeficient	0,127	-0,199	-0,042	-0,089	0,018	-0,186	-0,211	
	P-hodnota	0,177	0,031	0,649	0,340	0,849	0,043	0,017	93%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Společný čas	Korelační koeficient	0,037	0,083	0,092	0,060	0,087	0,156	0,122	
	P-hodnota	0,695	0,373	0,320	0,515	0,349	0,091	0,170	95%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Vlastní život	Korelační koeficient	0,189	-0,052	0,018	-0,112	-0,073	0,088	0,103	
	P-hodnota	0,043	0,578	0,844	0,229	0,435	0,343	0,249	36%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Vášeň (sex)	Korelační koeficient	0,025	-0,118	-0,183	-0,087	-0,072	-0,300	0,018	
	P-hodnota	0,794	0,203	0,047	0,347	0,436	0,001	0,840	98%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Kamarádi	Korelační koeficient	0,014	0,004	-0,023	0,131	0,249	-0,057	0,095	
	P-hodnota	0,882	0,962	0,805	0,156	0,007	0,540	0,284	78%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Telefonování	Korelační koeficient	-0,039	0,062	-0,042	0,119	0,028	-0,134	0,151	
	P-hodnota	0,676	0,506	0,653	0,201	0,765	0,149	0,089	71%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Proaktivní/pr osociální chování	Korelační koeficient	-0,188	-0,247	-0,040	0,001	-0,075	-0,104	-0,144	
	P-hodnota	0,045	0,007	0,668	0,990	0,420	0,263	0,105	85%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Sebeodhalení	Korelační koeficient	-0,127	0,130	0,002	-0,114	-0,145	0,020	-0,053	
	P-hodnota	0,177	0,161	0,981	0,219	0,118	0,834	0,550	95%
	N	115	118	118	118	118	118	128	
Sdílení úkolů	Korelační koeficient	-0,033	0,058	0,115	0,123	-0,006	0,235	-0,075	
	P-hodnota	0,729	0,531	0,216	0,185	0,948	0,010	0,404	95%
	N	115	118	118	118	118	118	127	
VĚK	Korelační koeficient	0,134	0,129	-0,253	-0,083	0,010	0,129	1,000	
	P-hodnota	0,152	0,164	0,006	0,371	0,912	0,165		
	N	115	118	118	118	118	118	207	

V případě strategie *Pozornosti a dárky* byla nalezena korelace s *Expresivita/Péče* ($R = 0,342$; $p = <0,001$). Což znamená, že čím vyšší důležitost participanti dávaly strategii *Pozornosti a dárky*, tím menší úspěšnost u nich zaznamenala strategie *Expresivita/Péče*. Dále strategie korelovala s *Vynaložení zdrojů* ($R = -0,199$; $p = 0,031$), *Přivlastňovací "označení" partnera* ($R = -0,186$; $p = 0,043$) a proměnnou *věk* ($R = -0,211$; $p = 0,017$).

Jelikož se zde jedná o negativní vztah a u obrázků platí, že méně je více, záporná hodnota (např. právě u *Pozornosti a dárky* a věku) znamenala, že čím vyšší byl u participanta věk, tím menší číslo (tedy u obrázků to znamená větší důležitost) přidělovali participanti strategii *Pozornosti a dárky*. U obrázků se přidělovaly hodnoty od 1 (nejdůležitější) do 10, tudíž čím byli participanti starší, tím menší dávaly čísla u *Pozornosti a dárky* (tedy hodnoty blíže k jedničce). Takto fungovaly všechny zmíněné negativní korelace - tzn. s rostoucí hodnotou strategie *Pozornosti a dárky* byly i frekvence v užívání strategií *Přivlastňovací "označení" partnera* a *Vynaložení zdrojů* vysoké.

Proběhly tak očekávané korelace a to v případě *Pozornosti a dárky* a *Vynaložení zdrojů* a *Pozornosti a dárky* a *Přivlastňovací "označení" partnera*. Korelační dvojice *Pozornosti a dárky* - *Vylepšení vzhledu* a trojice *Pozornosti a dárky* - *Peněžní investice* - *Vynaložení zdrojů* potvrzena nebyla.

Strategie *Vášeň (sex)* statisticky významně koreluje s *Peněžní investice* ($R = -0,269$; $p = 0,003$), *Sexuální vstřícnost* ($R = -0,402$; $p = <0,001$), *Sexuální pobídky* ($R = -0,183$; $p = 0,047$) a *Přivlastňovací "označení" partnera* ($R = -0,300$; $p = 0,001$). Ve všech případech se opět jedná o závislost negativní - s rostoucí hodnotou u strategie *Vášeň (sex)* byly i frekvence v užívání u zmiňovaných strategií vysoké. Pozitivně pak velice výrazně strategie korelovala s proměnnou *věk* ($R = 0,840$; $p = 0,018$). Což znamená, že čím starší byli participanti, tím méně udržovací strategii *Vášeň (sex)* užívali.

Byly tak potvrzeny všechny předpokládané korelační dvojice týkající se této strategie - a to konkrétně korelační dvojice *Vášeň (sex)* - *Sexuální vstřícnost* a *Vášeň (sex)* - *Sexuální pobídky* a tím pádem i korelační trojice *Vášeň (sex)* - *Sexuální vstřícnost* - *Sexuální pobídky*. I zbylé korelace s *Peněžními investicemi* a *Přivlastňovacím "označením" partnera* jsou však zajímavé a budou v *Diskusi* objasněny.

Strategie *Vlastní život* statisticky koreluje s *Monopolizace času* ($R = 0,189$; $p = 0,043$). Čím větší důležitost tak participantů dávaly strategii *Vlastní život*, tím menší úspěšnost u nich zaznamenala strategie *Monopolizace času*.

Strategie *Kamarádi* koreluje s *Věnování času* ($R = 0,243$; $p = 0,007$) a s *Láska a péče* ($R = 0,249$; $p = 0,007$). V obou případech se jedná o kladný vztah, tj. s růstem skóre strategie *Kamarádi* klesá u strategií *Věnování času* a *Láska a péče* úspěšnost v užívání.

Strategie *Proaktivní/prosociální chování* statisticky koreluje s *Monopolizace času* ($R = -0,188$; $p = 0,045$) a *Vynaložení zdrojů* ($R = -0,247$; $p = 0,007$). V obou případech se jedná o negativní vztah, tedy čím větší úspěšnost zaznamenala strategie *Proaktivní/prosociální chování*, tím větší úspěšnost byla zaznamenána i u zmíněných strategií. Žádná z předpokládaných korelací se však v tomto případě nekonala. Výsledné - neočekávané - korelace jsou ale i tak zajímavé a budou v *Diskusi* rozebrány.

Strategie *Sebeodhalení* negativně koreluje s *Expresivita/Péče* ($R = -0,181$; $p = 0,048$) - s rostoucím užíváním strategie *Sebeodhalení* byla tak i frekvence v užívání strategie *Expresivita/Péče* vysoká – čímž byl potvrzen předpoklad o této korelační dvojici. Pozitivně pak ještě strategie korelovala s *Peněžní investice* ($R = 0,182$; $p = 0,047$). Tedy s vyšším užíváním strategie *Sebeodhalení* klesalo užívání strategie *Peněžní investice*.

Strategie *Sdílení úkolů* statisticky koreluje s *Privlastňovací "označení" partnera* ($R = 0,235$; $p = 0,010$). S vyšším užíváním strategie *Sdílení úkolů* tak klesalo užívání strategie *Privlastňovací "označení" partnera*.

V případě proměnné *Věk* proběhla negativní korelace kromě strategie *Pozornosti a dárky* také u strategie *Sexuální pobídky* ($R = -0,253$; $p = 0,006$). S vyšším věkem tak rostlo užívání dané strategie.

Naopak ty obrázkové strategie, které statisticky nijak nekorelují s žádnou ("propučenou") dotazníkovou strategií jsou *Útěcha a podpora*, *Společný čas* a *Telefonování*. Můžeme tedy na základě toho vyhodnotit, že k předpokládaným korelačním dvojicím *Útěcha a podpora – Expresivita/Péče*, *Útěcha a podpora - Láska a péče*, *Společný čas - Věnování času*, *Společný čas - Monopolizace času* a *Telefonování - Ostražitost* v těchto případech nedochází. Nedochází tak ani ke korelačním trojicím *Útěcha a podpora – Expresivita/Péče – Láska a péče* a *Společný čas – Věnování času – Monopolizace času*.

Dílčí vyhodnocení výsledků kvalitativní části a korelační analýzy

Vyhodnocením kvalitativní části bylo zjištěno, že jeden z obrázků zaznamenal v rámci volných asociací nižší než 50% hranici úspěšnosti – a to konkrétně *Vlastní život* s 36 %. Dva obrázky, které byly lehce sporné, byly také *Telefonování* 71 % a *Kamarádi s necelými* 80 %. Stále však byla nadpoloviční většina z nich správná, tedy pouze 1 z 10 obrázků lze považovat za neúspěšný.

Z korelační analýzy pro celý vzorek participantů bylo zjištěno, že ne ke všem předpokládaným korelacím došlo – potvrzeny byly pouze ty týkající se obrázkové strategie *Vášeň (sex)*, *Sebeodhalení* a *Pozornosti a dárky*.

Proto tak budou v dalších analýzách pozorovány především ty obrázkové strategie, které byly v rámci kvalitativní analýzy hodnoceny jako procentuálně úspěšné a ke kterým byla nalezena nějaká z významných očekávaných korelací – tedy pouze ty, které se ukázaly jako validní.

Rozdíly mezi celkovými výsledky a výsledky mužů a žen zvlášť

V případě, že se zaměříme na sledování vztahů mezi danými validními strategiemi zvlášť pro ženy a muže, z tabulky *Korelační matice – muži, ženy, věk, délka vztahu* (součástí Samostatné přílohy 1) můžeme zjistit, že u některých strategií se tyto hodnoty začnou lišit. Navíc byla v tomto případě přidána i proměnná délka vztahu.

U strategie *Pozornosti a dárky* existuje statisticky významný vztah s *Expresivita/Péče* ($R = 0,250$; $p = 0,028$) a *Sexuální vstřícnost* ($R = 0,241$; $p = 0,033$) - pouze však u žen. Čím více tedy ženy užívají strategii *Pozornosti a dárky*, tím menší míru užití zaznamenávají u *Expresivita/Péče* a *Sexuální vstřícnost*. U žen byl navíc nalezen i negativní vztah s věkem ($R = -0,224$; $p = 0,043$). Tedy čím jsou ženy starší, tím více strategii *Pozornosti a dárky* užívají. U mužů kategorie *Pozornosti a dárky* významněji nekoreluje s žádnou sledovanou proměnnou.

Strategie *Vášeň (sex)* u žen negativně koreluje s *Expresivita/Péče* ($R = -0,271$; $p = 0,016$) a velmi silně také s *Sexuální vstřícnost* ($R = -0,438$; $p = <0,001$). Tedy opět platí, že čím více ženy strategii *Vášeň (sex)* užívaly, tím více užívaly i zmíněné strategie. U mužů *Vášeň (sex)* negativně korelovala pouze s *Prívlastňovací "označení" partnera* ($R = -0,322$; $p = 0,040$). Čím více strategii *Vášeň (sex)* tak užívali, tím vyšších hodnot v užívání zaznamenávala i daná strategie.

U strategie *Sebeodhalení* v případě mužů byla nalezena korelace u *Peněžní investice* ($R = 0,431$; $p = 0,004$) a *Vynaložení zdrojů* ($R = 0,325$; $p = 0,038$). Čím více tedy danou strategii muži užívají, tím menší užití je zaznamenáno u strategie *Peněžní investice* a *Vynaložení zdrojů*. U žen nekoreluje se žádnou ze sledovaných proměnných.

Následující obrázkové strategie nebyly v *dílčím vyhodnocení výsledků* shledány jako stoprocentně validní, ale byly u nich nalezeny poměrně významné vztahy. U strategie *Telefonování* byla nalezena důležitá korelace s *Ostražitostí* ($R = -0,269$; $p = 0,017$), tedy alespoň částečně – konkrétně u žen – byla tato předpokládaná korelační dvojice potvrzena. U mužů tato strategie významně nekorelovala. Strategie *Proaktivní/prosociální chování* u žen pak velmi silně korelovala s *Vynaložení zdrojů* ($R = -0,302$; $p = 0,0008$) a u mužů s *Monopolizace času* ($R = -0,368$; $p = 0,018$). U všech zmíněných strategií byla korelace negativní – s vyšším užíváním dané strategie tak rostla i frekvence užívání té druhé.

U strategie *Kamarádi* byla v případě mužů nalezena významná korelace s délkou vztahu ($R = 0,316$; $p = 0,032$). Jelikož je tento vztah kladný, tak můžeme říct, že důležitost strategie *Kamarádi* klesá (1- důležité; 10 - nejméně důležité) s rostoucí délkou vztahu. Což je první poznatek týkající se vztahu strategie-délka vztahu.

Druhá významnější hodnota, která se v rámci vztahu strategie a délky vztahu objevila, se týkala strategie *Sdílení úkolů* a opět mužů ($R = -0,365$; $p = 0,014$). S vyšší délkou vztahu tedy stoupalo užívání této strategie.

Průměrné skóre dosažené v jednotlivých dotazníkových strategiích

V Tabulce 9 vidíme průměrné skóre dosažené u jednotlivých strategií v případě žen a mužů v obrázkovém testu. Podle zadání víme, že hodnocení k obrázkům bylo 1 – nejdůležitější, 10 – nejméně důležité. S rostoucí hodnotou tedy důležitost dané strategie klesá.

Nejdůležitější vyhodnocenou (validní) strategií je pro ženy je *Sebeodhalení* (průměrné hodnocení 3,50) a *Vášeň (sex)* (průměr 3,83). Nejméně důležitou strategií byly vyhodnoceny *Pozornosti a dárky* (průměrné skóre 8,02). Nejdůležitější strategií pro muže byla vyhodnocena *Vášeň (Sex)* (průměr 3,13) a *Sebeodhalení* (průměr 3,98). Nejméně důležitou strategií je pro muže *Telefonování* (průměr 7,87).

Tab. 9: Výsledky průměrného pořadí strategií v obrázkovém testu

Název strategie	Počet žen	Průměrné pořadí - ženy	Počet mužů	Průměrné pořadí - muži
Proaktivní/prosociální chování	86	3,39	46	3,48
Sebeodhalení	86	3,50	46	3,98
Vášeň (sex)	86	3,83	46	3,13
Společný čas	86	3,89	46	4,15
Sdílení úkolů	86	5,17	45	5,71
Komfort a podpora	86	5,39	46	5,72
Kamarádi	86	6,43	46	6,41
Vlastní život	86	7,46	46	7,78
Telefonování	86	7,91	46	7,87
Pozornosti a dárky	86	8,02	46	6,78

Tabulka 10 a její zvýrazněné hodnoty označují důležitost přisuzovanou strategiím pro muže a ženy (4 - nejvíce, 1 - nejméně) u dotazníkové části Busse et. al. (2007). Nejvyšší průměrnou hodnotu u žen a stejně tak i u mužů získala *Láska a péče* (ženy - 3,4; muži 3,34) a druhou (opět u obou pohlaví) *Vylepšení vzhledu* (ženy - 3,07; muži - 2,793). Na třetím místě pak u mužů byla vyhodnocena strategie *Sexuální pobídky* (2,7) a u žen – *Vynaložení zdrojů* (2,7) - u této strategie byl však rozdíl minimální (muži zde zaznamenali průměr 2,67). Nejnižší hodnota byla jak u mužů, tak i u žen v případě *Utajování partnera*.

Tab. 10: Výsledky průměrného pořadí strategií u propůjčeného dotazníku Busse et al. (2007)

Test Buss et al. (2007)				
Název strategie	Počet žen	Průměrné pořadí - ženy	Počet mužů	Průměrné pořadí - muži
Ostražitost	78	1,551	41	1,402
Utajování partnera	77	1,104	41	1,207
Monopolizace času	74	1,338	41	1,220

Vynaložení zdrojů	77	2,701	41	2,671
Sexuální pobídky	77	2,429	41	2,695
Vylepšení vzhledu	77	3,071	41	2,793
Láska a péče	77	3,396	41	3,341
Privlastňovací "označení" partnera	77	1,156	41	1,305

Tabulka 11 a její zvýrazněné hodnoty označují důležitost přisuzovanou strategiím pro muže a ženy (5 - nejvíce, 1 - nejméně) v rámci dotazníkové části ze studie Ellise (1998). Nejvyšší průměrnou hodnotu u mužů získala *Sexuální vstřícnost* (4,33) a *Expresivita/Péče* (4,15). U žen byla jako nejdůležitější vyhodnocena *Expresivita/Péče* (4,47) a *Věnování času* (4,23). Nejnižší hodnoty byly (u obou pohlaví) zaznamenány u strategie *Peněžní investice*.

Tab. 11: Výsledky průměrného pořadí strategií u propůjčeného dotazníku Elisse (1998)

Test Ellis (1998)				
Název strategie	Počet žen	Průměrné pořadí - <u>ženy</u>	Počet mužů	Průměrné pořadí - <u>muži</u>
Expresivita/Péče	78	4,471	41	4,149
Peněžní investice	78	3,597	41	3,786
Věnování času	78	4,233	41	4,016
Společenská pozornost	78	3,902	41	4,087
Sexuální vstřícnost	78	4,126	41	4,333

Statistické vyhodnocení pohlavních rozdílů u jednotlivých dotazníkových strategiích

Pomocí Mann Whitney U testu jsem následně ověřovala rozdíly v hodnocení jednotlivých strategií podle pohlaví. Výsledné p-hodnoty jednotlivých strategií vidíme v tabulce 12. Zvýrazněné jsou p-hodnoty, které jsou nižší než 0,05. Zde se konkrétně jedná o *Pozornosti a dárky* a *Vášeň (sex)* - obrázkové strategie, které hodnotili lépe muži, strategie Ellise (1998) *Expresivita/Péče*, *Věnování času* – které lépe hodnotily ženy a *Peněžní investice*, *Společenská pozornost* - které lépe hodnotili muži a strategie Busse et al. (2007) *Sexuální pobídky* a *Přivlastňovací "označení" partnera*, které opět hodnotili lépe muži.

Tab. 12: Porovnání výpovědi o používání strategií udržování partnera u mužů a žen (*Mann Whitneyův test*)²¹

	Proměnná	P-hodnota
1	Komfort a podpora	0,456
2	Pozornosti a dárky	0,002
3	Společný čas	0,363
4	Vlastní život	0,384
5	Vášeň (sex)	0,018
6	Kamarádi	0,938
7	Telefonování	0,468
8	Proaktivní/prosociální chování	0,874
9	Sebeodhalení	0,191
10	Sdílení úkolů	0,324
11	Expresivita/Péče	<0,001
12	Peněžní investice	0,045
13	Věnování času	0,003
14	Společenská pozornost	0,048
15	Sexuální vstřícnost	0,186
16	Ostražitost	0,658
17	Utajování partnera	0,198
18	Monopolizace času	0,312
19	Vynaložení zdrojů	0,991
20	Sexuální pobídky	0,020
21	Vylepšení vzhledu	0,052
22	Láska a péče	0,875
23	Přivlastňovací "označení" partnera	0,002

²¹ **Výrazněji označené výsledky** v tabulce jsou ty, kde nastává signifikantní rozdíl mezi pohlavími. Menší hodnoty (pouze v případě obrázkových strategií) ve skutečnosti označují větší rozdíl v užívání.

2. 6. 3 Celkové shrnutí výsledků kvalitativní a kvantitativní části

Obrázkové strategie, které byly participanty jak správně rozpoznávány, tak správně korelovaly s propůjčenými dotazníky, byly *Vášeň (sex)*, *Sebeodhalení* a *Pozornosti a dárky*. Pokud se však podíváme mezi korelace v rámci pohlavních rozdílů, můžeme zjistit, že předpokládaná korelační dvojice *Telefonování* a *Ostražitost* zde byla potvrzena – a to v případě žen. Celkem tak můžeme vyhodnotit jako validní čtyři obrázky.

Strategie *Vášeň (sex)* statisticky významně korelovala s *Peněžními investicemi* ($R = -0,269$; $p = 0,003$), *Sexuální vstřícností* ($R = -0,402$; $p = <0,001$), *Sexuálními pobídkami* ($R = -0,183$; $p = 0,047$) a *Přivlastňovacím “označením” partnera* ($R = -0,300$; p -hodnota = $0,001$). Byly tak potvrzeny všechny předpokládané korelační dvojice týkající se této strategie a tím pádem i korelační trojice *Vášeň (sex) - Sexuální vstřícnost - Sexuální pobídky*. Pochopení významu obrázku se pak pohybovalo u 98 %, tedy asociace s ním byly téměř bezchybné. Vznikly navíc i další dvě zmíněné korelační dvojice – a to s *Peněžní investice* a *Přivlastňovací “označení” partnera* – ty sice nebyly příliš očekávané, ale můžeme mezi nimi vidět určitou spojitost (viz. *Diskuse*).

U strategie *Sebeodhalení* byla v celkové korelační matici objevena jedna korelační dvojice – a to s *Expresivita/Péče* ($R = -0,181$; $p = 0,048$) - čímž byl potvrzen předpoklad o této korelační dvojici. Výsledky volných asociací navíc v případě této strategie hovoří o 95,0% správnosti.

U strategie *Pozornosti a dárky* byly nalezeny celkem dvě korelační dvojice – a to s *Vynaložení zdrojů* ($R = -0,199$; p -hodnota = $0,031$) a *Přivlastňovací “označení” partnera* ($R = -0,186$; p -hodnota = $0,043$), čímž tak proběhly dvě očekávané korelace. Navíc daná strategie ve výsledných hodnotách volných asociací získala 93,3 %, tedy pochopení ze strany participantů bylo velmi vysoké. Korelační trojice *Pozornosti a dárky - Peněžní investice - Vynaložení zdrojů* však dle výsledků potvrzena nebyla (souvislost s *Peněžními investicemi* nebyla nalezena).

U strategie *Telefonování* byla nalezena u žen zmíněná důležitá korelace s *Ostražitostí* ($R = -0,269$; $p = 0,017$), tedy částečně byla tato předpokládaná korelační dvojice potvrzena.

Obrázkové strategie, které tak nebyly vyhodnoceny jako validní, byly *Proaktivní/prosociální chování*, *Útěcha a podpora*, *Společný čas*, *Vlastní život*, *Sdílení úkolů* a *Kamarádi*.

2. 7 Diskuse

Aby mohlo být zjištěno, zdali obrázková metoda může být validním testem partnerských udržovacích strategií a odpovědět tak na *Otázku č. 1*, bylo potřeba porovnání jak volných asociací s obrázky s definicemi strategií, které má obrázek znázorňovat (v rámci kvalitativní analýzy), tak bylo prozkoumáno, zdali existuje pozitivní vztah mezi řazením obrázků v obrázkovém testu a hodnocením odpovídající strategie v propůjčeném dotazníku (v rámci analýzy kvantitativní).

V případě vyhodnocení volných asociací bylo zjištěno, že participanti u 7 z 10 obrázků získali procentuální úspěšnost vyšší než 80 %, tedy naprostou většinu obrázků pochopili správně a bez větších obtíží. Dva obrázky poté zaznamenaly úspěšnost přes 70 % (*Telefonování* a *Kamarádi*) a pouze u jednoho z nich byla shledána úspěšnost nižší než 50 % - a to v případě strategie *Vlastní život* (s 36% úspěšností).

Je zde pravděpodobné, že samotný vizuál obrázku mohl být v případě strategií s nižšími procenty pochopení pro participanta matoucí. U strategie *Kamarádi* nemuselo být participantovi u obrázku jasné, že se jedná o společné přátele, a ne o samostatné, jelikož to z něj není stoprocentně patrné. Stejně tak že se nejedná o rodinu. Příkladem mohou být některé mylné volné asociace, které participanti obrázku přiřazovali – jako jsou např.: *socializace mimo partnerství, rodina či zapomenutí na partnerské problémy (prostřednictvím přátel)*. Odpovědi tohoto typu bylo cca 20 %.

V případě strategie *Telefonování* byla procentuální úspěšnost ještě o něco nižší a dá se opět dle vyhodnocení volných asociací usoudit, že participanti měli problém především s vizuálním “rozdělením” daného obrázku. I když zde bylo přes 70 % lidí, kteří dané rozdělení pochopili ve smyslu, že se jedná o komunikaci (prostřednictvím telefonu), když partneři nejsou spolu, téměř 30 % z nich obrázek pochopilo ve smyslu spíše *být každý sám na svém telefonu, vlastní zájmy, život mimo realitu, sociální distanc* či *sociální síť*.

S nejnižším procentuálním výsledkem byla vyhodnocena strategie *Vlastní život*, u které je nutno podotknout, že spory v interpretaci byly nejvíce očekávatelné – obrázek propůjčoval vyšší míru představivosti, než tomu bylo v předchozích případech. Byl sice vyobrazen jistý “volný prostor”, ale obrázku figurovala i motorka (s motorkářem), která velice často participanty odkláněla k jiným interpretacím. Nejčastěji to byly např. *adrenalinové zážitky, dobrodružství v páru, útěk od reality (pro oba), cestování, nebezpečí či společné chvíle* –

tyto odpovědi tvořily téměř 64 %. Proto pokud by chtěla být stejná obrázková sada jakožto test udržovacích strategií dále využívána, bylo by vhodné vizuál obrázku *Vlastní život* nahradit něčím, co působí více přímočaře a bez rušivých podnětů, jakým v tomto případě byla např. motorka.

Vyhodnocením korelační analýzy bylo zjištěno, že jako *validní obrázky* však lze ve výsledku považovat čtyři z dobře rozeznávaných obrázků – a to *Vášeň (sex)*, *Sebeodhalení*, *Pozornosti a dárky a Telefonování* - tedy ty obrázkové strategie, u kterých byly potvrzeny očekávané korelace.

U zmíněných *validních* obrázkových strategií se také objevovaly korelace, které předpokládané nebyly. Konkrétně tomu bylo u strategie *Vášeň (sex)* - ta dále korelovala se strategií *Peněžní investice* a *Přivlastňovací "označení" partnera*. Strategie *Peněžní investice* se již podle svého názvu týká peněz, které vkládáme do vztahu s daným partnerem – ať už např. prostřednictvím kupováním dárků či placení večeře v restauraci a *Přivlastňovací "označení" partnera* se vyznačuje nejčastěji tím, jakými způsoby partnera obdarováváme - např. šperkem – abychom si ho určitým způsobem "pojistili". Korelaci se strategií *Vášeň (sex)* lze tedy nejspíš chápat tak, že obě zmíněné strategie spojuje určité "materiální pojištění partnera" ve spokojeném vztahu.

Jedna z obrázkových strategií, která nebyla vyhodnocena jako validní, přinesla také poměrně významné výsledné korelace. A to konkrétně *Proaktivní/prosociální chování*, kde byly nalezeny dvě nepředpokládané korelační dvojice – a to se strategií *Monopolizace času* a *Vynaložení zdrojů*. Pokud se tak podíváme více do teoretického základu zmíněných strategií, se kterými korelační dvojice byla nalezena, tak zjistíme, že *Proaktivní/prosociální chování* se vyznačuje chováním zahrnující především činnosti, jimiž se partner snaží toho druhého bavit (a i obrázek tuto podstatu zachycuje) a *Monopolizace času* se týká z naprosté věštiny trávením volného času s partnerem či partnerkou, aby se nesetkal s někým jiným. Tedy můžeme se domnívat, že účastníci tyto dvě strategie mohli z určitého pohledu vnímat jako podobnou formu "zabavení partnera" - *Monopolizace času* je však důslednější. V případě korelace s *Vynaložením zdrojů* by mohla hrát roli spíše podobnost mezi danými dotazníkovými úseky, jež náležely k zmíněné strategii Busse et al. (2007) a mezi vizuálem obrázku *Proaktivní/prosociální chování*, který - jak je zmíněno výše - vyobrazuje zábavu mezi partnery - a to konkrétně v prostoru restaurace, která by mohla být hlavní podobností mezi danými strategiemi, jelikož tvrzení

týkající se *Vynaložení zdrojů* se týkaly právě situacím jako jsou např. “*Vzal jsem partnerku do pěkné restaurace*”.

Jaký je však hlavní důvod, že více než polovina předpokládaných vztahů s obrázkovým testem nebyla potvrzena? Může to být jednoduše neshoda v rámci teoretického ukotvení, s čímž se muselo počítat. I když dle teorie byly určeny jisté předpoklady, které strategie budou s obrázkovými strategiemi korelovat, nebylo samozřejmě nijak potvrzené, že tak musí vyjít – každá studie, ze které byly dotazníky propůjčeny, měla své odlišnosti, což můžeme vidět již u jejich obecných charakteristik (viz. *1. 1. 2 Odlišnosti jednotlivých přístupů*).

Mezi těmi, u kterých však bylo téměř stoprocentně jasné, že mezi sebou spojitost mít budou, byly ty strategie, které se týkaly intimního života partnerů. Tedy strategie *Vášeň (sex)*, *Sexuální vstřícnost* a *Sexuální pobídky*. Intimita a sex jsou napříč všemi dotazníky popisovány velmi podobným (a všem známým) způsobem a téměř nebyla možnost o nich přemýšlet rozdílně – a to samém o obrázku, který již na první pohled působí velmi jednoznačně.

Jak však již bylo zmíněno výše, vysoká úspěšnost ve volných asociacích nemusela velmi často nutně znamenat, že předpokládané korelace budou vycházet tak, jak byly určeny – což můžeme nejlépe uvést na příkladu zde. Například strategie *Útěcha a podpora* získala nejvyšší, stoprocentní úspěšnost. Avšak korelace, které byly předpokládány s *Láska a péče* a *Expresivita/Péče* potvrzeny nebyly. Strategie *Komfort a podpora* zahrnuje péči o partnera či partnerku – a to např. v nemoci či v případě zranění a odkazuje na schopnost tady být pro druhého. *Láska a péče* pak hovoří především o schopnosti umět vyjádřit lásku k partnerovi - např. pomocí komplimentu. Strategie se *Expresivita/Péče* pak především snaží zachytit větší hloubku partnerského vztahu - tedy např. schopnost s tím druhým umět probrat své pocity²². Můžeme tedy vidět, že hlavní podstata – vyjádření lásky, pocitu bezpečí a být pro partnera oporou – sice je určitou součástí každé z jmenovaných strategií, ale všechny jsou určitým způsobem i tak specifické - a tím pádem mohou působit rozdílně. Není to jako u kategorií týkající se intimity a sexu, kde je rozdílnost minimální.

Takto by šly specifikovat všechny korelace, které potvrzené nebyly – i když svou hlavní podstatou mohou být předpokládané dvojice podobné, musí se brát na zřetel i jejich drobnější odlišnosti, které ve výsledku mohly hrát velkou roli.

²² Tímto dává také větší smysl (potvrzená) korelace se strategií *Sebeodhalení* z obrázkového testu.

Na *Otázku č. 1* tak v rámci mého výzkumu kladně odpovědět nemůžeme – obrázkový test zatím validním testem strategií udržování partnerského vztahu být nemůže.

Otázka č. 2 se zabývala tím, jaké typy strategií se používají v našem prostředí. V rámci obrázkového testu bylo zjištěno, že mezi nejdůležitější byly vyhodnoceny strategie týkající se *Sebeodhalení* a *Vášně (sexu)*. Strategie vyhodnocená jako téměř úplně nejdůležitější byla *Proaktivní/prosociálnímu chování* – její validita se však podle korelační analýzy ukázala jako sporná, tedy ani výsledek nemůžeme brát jako stoprocentně validní.

Pokud výsledky z obrázkového testu srovnáme s těmi ze studií *relationship maintenance*, můžeme si všimnout opakujících se výsledných strategií, které autorům vycházeli. U Bell, Daly a Gonzalez (1987) byli mezi devíti zásadními strategiemi pro udržování *afinity* (“blízkého vztahu”) zjištěny strategie týkající se *naslouchání* a *otevřenosti, povzbuzování partnera, ale i citlivosti a podpory*. Dindia a Baxter (1987) došly k závěru, že mezi nejčastěji užívanými strategiemi byly zmiňovány *prosociální a komunikativní strategie, soudržnost mezi partnery a obřady (rituály)* a u Dainton a Stafford (1993) bylo nejvíce zmiňovaným udržovacím chováním *sdílené úkoly, proaktivní prosociální chování, sdílení společného času, laskavosti a dárky a sebeodhalení*. Na základě toho lze konstatovat, že strategie týkající se určitého druhu *proaktivního prosociálního chování, podpory, otevřenosti k partnerovi a naslouchání* patřily napříč studii mezi ty nejvíce zmiňované. Což by přibližně odpovídalo především prvním dvěma nejvíce užívaným strategiím u obrázkového testu – *Proaktivnímu/prosociálnímu chování* (s určitou rezervou - viz. výše) a *Sebeodhalení*.

U dotazníku Busse et al. (2007)²³ byla jako nejužívanější strategie vyhodnocena v mém případě *Láska a péče, Vylepšení vzhledu a Vynaložení zdrojů* (na čtvrtém pak těsně *Sexuální pobídky*) - čímž tak byly z velké části potvrzeny výsledky, které vyšly již v prvotní studii Busse (1988). Tam výsledky ukázaly, že mezi nejčastější typy chování byly zmiňovány především ty patřící ke strategii *Láska a péče, Sexuální pobídky, Vynaložení zdrojů a Vylepšení vzhledu*.

²³ ↓ viz. poznámka 25

U propůjčeného dotazníku Ellise (1998)²⁴ mezi tři nejvíce užívané strategie patřila *Expresivita/Péče*, *Sexuální vstřícnost* a *Věnování času*. I tyto strategie byly v rámci úvodní studie Elisse (1998) zmiňovány mezi nejpoužívanějšími – jejich užívání se však výrazněji lišilo na základě pohlaví. Čímž se tak dostáváme k *Otázce č. 3* - Jaké byly pohlavní rozdíly napříč danými strategiemi.

Mann Whitneyův test, který byl proveden za účelem sledování rozdílů v hodnocení jednotlivých dotazníkových kategorií podle pohlaví, objevil napříč všemi dotazníkovými částmi, včetně obrázkového testu, hned několik rozdílů. Byly to konkrétně *Pozornosti a dárky* a *Vášeň (sex)* - obrázkové strategie, u kterých bylo potvrzeno jejich předpokládané vyšší užívání u mužů; *Expresivita/Péče*, *Věnování času*, *Společenská pozornost* a *Peněžní investice* – strategie Ellise (1998), u kterých (až na poslední dva zmiňované) ženy zaznamenávaly vyšší hodnoty než muži a *Sexuální pobídky* a *Přivlastňovací “označení” partnera* – strategie Busse et al. (2007), kde na druhou stranu o poznání vyšších hodnot nabývali muži.

Hypotézu 1 – že *ženy vykonávají strategie týkající se komunikace, otevřenosti a positivity častěji než muži* (Dainton a Stafford, 1993), můžeme přesvědčivě potvrdit pouze v případě propůjčeného dotazníku Ellise (a jeho strategie *Expresivita/Péče*, *Společenská pozornost* a částečně i *Věnování času*, v jejichž teoretickém základu můžeme nalézat projevy positivity, komunikace či otevřenosti). Zde podle výsledných hodnot bylo zaznamenáno vyšší skóre v užívání než u mužů. Co se týká obrázkového testu, rozdíly významné příliš nebyly a u strategií týkajících se především komunikace a otevřenosti (*Sebeodhalení*) ženy mají velmi zanedbatelně vyšší hodnotu než muži. U propůjčeného dotazníku Busse et al. (2007) hypotéza také nemůže být zcela potvrzena. *Láska a péče*, kterou by se opět na základě dostupné teorie dalo považovat jako dobrý příklad pro strategie týkající se projevů positivity či otevřenosti, u mužů nabyla v konečných výsledcích téměř stejných hodnot jako u žen, tedy nelze potvrdit, že by vysoké hodnocení žen u této strategie převažovalo.

U Hypotézy 2 - *muži vykonávají strategie týkající se darování pozorností/vynaložení peněžních zdrojů (květiny, dárky) a sexuální vstřícnosti častěji než ženy* (Ellis, 1998) - byly výsledky o něco jednotnější. V případě obrázkového testu jak strategie *Pozornosti a dárky*

²⁴ Porovnání jsou podrobeny pouze čistá data z *Tab. 10: Výsledky průměrného pořadí strategií u propůjčeného Busse et al. (2007)* a *Tab. 11: Výsledky průměrného pořadí strategií u propůjčeného dotazníku Elisse (1998)*.

tak i *Vášeň (sex)* získávaly v jejich užívání u mužů znatelně vyšší hodnoty, tedy zde by mohla být hypotéza potvrzena. U propůjčeného dotazníku Busse et al. (2007) muži v oblasti sexuální vstřícnosti – a to konkrétně u *Sexuální pobídky* – zaznamenali vyšší hodnoty než ženy, v případě *Vynaložení zdrojů* však už nikoliv. Nutno je však také vzít v úvahu *Přivlastňovací “označení” partnera*, které o jistém způsobu obdarování také hovoří – i když s trošku jiným záměrem. Hypotézu 2 tak můžeme v rámci tohoto dotazníku poměrně dobře potvrdit také.

V případě u propůjčeného dotazníku Elisse (1998) v rámci strategie *Peněžní investice* byly u mužů zaznamenány vyšší hodnoty a rozdíl byl více výrazný. U strategie *Sexuální vstřícnost* však žádný významný rozdíl nalezen nebyl, tedy hypotéza zde nemůže být zcela potvrzena, pouze částečně.

Pokud tyto poznatky srovnáme opět se studii předcházejícími, můžeme si opět všimnout častých podobností ale i menších rozdílů.

U Dainton a Stafford (1993) byly významné rozdíly mezi muži a ženami nalezeny v případě kategorií *pozitivita, otevřenost a mluvení*, kde ženy zmiňovaly jmenované typy chování více než muži. Studie Dainton, Stafford a Haas (2000) přinesla poté poznatky o tom, zdali se dá pohlaví považovat za ukazatel některého udržovacího chování. Bylo tomu tak nalezeno u tří jejich kategorií – a to *Sítě, Sdílené úkoly a Otevřenost* – a to v souvislosti s jejich použitím především u participantů ženského pohlaví. Dá se tak říct, že se víceméně výsledky ze studií *relationship maintenance* z významné části s těmi mými prolínají.

Pohlavní rozdíly v použití strategií *mate retention* řešili VanderLaan a Vasey (2007). (Heterosexuální) ženy u nich uváděly více užití strategií týkající se *Monopolizace času* více než (heterosexuální) muži. (Heterosexuální) muži pak (dle očekávání) uváděli více strategií týkající se *Vynaložení zdrojů* než ženy, a naopak méně užití *Vylepšení vzhledu a Sexuálních pobídek* než (heterosexuální) ženy. Zde se tedy výsledky příliš s těmi mými nekryjí – především v případě *Sexuálních pobídek* mé výsledky tvrdí pravý opak.

U studie Bruce J. Ellise (1998), muži více než ženy užívaly strategie týkající se externích zdrojů – tedy *Peněžních investic* a vyšší skóre zaznamenávaly i v případě *Sexuální vstřícnosti*. Což bylo potvrzeno i ve studii Tempelhof, Allen (2008). Ženy pak dosáhly zase vyšších čísel u strategie *Věnování času* a v případě studie Tempelhof, Allen (2008) i u *Společenské pozornosti*. V případě *Expresivity/Péče* pak muži i ženy získaly podobné

hodnoty. Zde se tak opět setkáváme s podobnými vzorci a žádnou příliš výjimečnou – odlišnou – hodnotou (oproti stejným dotazníkům použitých v mém výzkumu).

Závěrečná *Otázka č. 4* se poté týkala možných změn daných strategií s přibývajícím délkou vztahu. U validních obrázkových strategií by tato otázka kladně být zodpovězena nemohla – žádné změny nebyly nalezeny. Až v případě strategie *Kamarádi a Sdílení úkolů* – což jsou strategie, které sice byly vyhodnoceny jako nevalidní, ale za zmínění jejich korelace i vzhledem k stanovené hypotéze stojí. V případě strategie *Kamarádi* byl v případě mužů s délkou vztahu nalazen kladný korelační vztah – tedy její důležitost klesala s rostoucí délkou vztahu. U *Sdílení úkolů* (také u mužů) byla zaznamenána již korelace negativního rázu. Což znamená, že s vyšší délkou vztahu stoupalo užívání této strategie. Tento poznatek je tak velice důležitý pro Hypotézu 3 - Partneři, kteří jsou ve vztahu delší dobu, se potýkají se strategiemi týkající se sdílených (společných) úkolů častěji než páry ve vztahu trvajícím kratší dobu (Dainton a Stafford, 1993). Sice tento výsledek vychází pouze v případě mužů a u nevalidního obrázku, ale hypotézu můžeme i tak alespoň z malé části potvrdit.

Autoři, u kterých se také příliš korelací mezi strategiemi a délkou vztahu nenašlo, byly Dindia a Baxter (1987) - ty zjistily, že čím déle byl muž či žena v manželském svazku (a tím déle tedy ve vztahu), tím méně on (či ona) udával/a strategii k udržování či nápravě vztahu. Stafford a Canary (1991) u participantů zasnoubených, vážně spolu chodících a v manželském svazku naopak zaznamenali vyšší užití strategie týkající se *ujištění* než u pouze krátce spolu chodících participantů. Zasnoubení a vážně spolu chodící také označovali své partnery jako *více otevřené* než ti, kteří byli v manželství či se svým protějškem „pouze randili“. A u Dainton a Aylor (2002) délka vztahu pozitivně korelovala se *sítěmi, společnými úkoly a řešením konfliktů*. Zde tedy příliš k podobným výsledkům nedocházelo – pouze v případě Dainton a Stafford (1993) a z malé části u Dainton a Aylor (2002).

V případě *mate retention* a Busse (1988) byla zkoumána souvislost mezi jednotlivými strategiemi a vážností vztahu. Bylo zjištěno, že mnoho *mate retention* strategií s vážností vztahu (a tedy se dá předpokládat že i s přibývajícím délkou vztahu) korelovalo pozitivně. Výrazná korelace byla zaznamenána především u *Ostražitosti, Vynaložení zdrojů, Lásky a péče a Přivlastňovacího „označení“ partnera*. Žádná z těchto strategií se však nijak

výrazně v rámci délky vztahu v mém případě neprojevila. Studie, které následovaly poté (Buss, Shackelford, 1997 a Kaighobadi, Shackelford, Buss, 2008) se snažily najít určité vzorce v chování u manželských párů v novomanželském roce a následně o tři roky později. Jedna ze strategií, která nabyla významnějších hodnot v případě “o tři roky později” byla zjištěna u žen, a to u *Monopolizace času*. Což však ve výsledcích v rámci mého výzkumu zachyceno nebylo.

Tato práce má své jisté limity, které mohly snižovat její validitu. Týká se to především vzorku participantů, který je nereprezentativního rázu. Vzorek je dost limitovaný a orientovaný pouze na prostředí, ve kterém se pohybují, proto by bylo vhodné testování provést i v jiných oblastech. Participantů bylo pouze 128 – a to 82 žen a 46 mužů, tedy podíl mužů je oproti ženám téměř poloviční. Výsledky tak nemusí být příliš tak přesvědčivé, jelikož se jedná pouze o pár desítek lidí. Ideální počet by byl alespoň 100 žen a 100 mužů. Často jsou u takových výzkumů, kde se testují nejrůznější testové metody, oslofovány stovky lidí (např. u Ellise (1998) tomu bylo 124 heterosexuálních párů, u Buss a Shackelford (1997) 214 lidí, Dainton a Stafford (1993) 243 párů), tedy je nutné brát výsledný počet mých participantů na zřetel.

U samotného obrázkového testu – přesněji v rámci volných asociací – nebylo příliš zádrhelů, se kterými se dle výsledků participantů potýkali. Pouze v případě jedné strategie, u které byla navržena určitá změna jejího vizuálu.

I přes to, že byl vzorek participantů nevelký a v rámci pohlaví poměrně nevyrovnaný, určité vzorce strategií, které byly předpokládány, v některých případech potvrzeny byly, tedy nelze o obrázkovém testu říci, že by byl zcela nefunkční. Bylo by však dobré ho podrobit dalším podobným srovnávacím testováním, nejlépe s mnohonásobně vyšším počtem participantů – a tak zjistit, jestli je doopravdy validní testovací metodou strategií udržování partnerského vztahu.

2. 8 Závěr

Tato práce měla za úkol ověřit, zda obrázkový test, který je použit ve výzkumu strategií udržování partnerského vztahu, je vhodnou - a především jednodušší - metodou k jejich zjištění. Zjistili jsme, že v rámci volných asociací s obrázky, které byly součástí kvalitativní analýzy, participanti měli větší problém rozpoznat pouze jednu strategii. Kvantitativní analýza pak pomocí zjištěných korelací mezi jednotlivými kategoriemi dotazníkových částí ukázala, zdali předpokládané dvojice či trojice strategií mezi sebou fungují. Srovnání těchto dvou analýz pak vedlo k výslednému rozhodnutí, zdali obrázková metoda může být validním testem partnerských udržovacích strategií. Tím, že se v této práci zcela stoprocentně nepodařilo prokázat, že obrázkový test může být používán jako validní metoda strategií udržování partnerského vztahu, bylo navrženo jeho další testování.

Seznam použité literatury

ALBERT, Graham; ARNOCKY, Steven. Use of mate retention strategies. *Encyclopedia of evolutionary psychological science*. New York, NY: Springer Publishing, 2016.

BELL, R. A.; DALY, J. A.; GONZALES, C. Affinity-maintenance strategies in marital relations. *Journal of Marriage and the Family*, 1987, 49: 445-454.

BUSS, David M. From vigilance to violence: Tactics of mate retention in American undergraduates. *Ethology and Sociobiology*, 1988, 9.5: 291-317.

BUSS, David M.; SHACKELFORD, Todd K. From vigilance to violence: mate retention tactics in married couples. *Journal of personality and social psychology*, 1997, 72.2: 346.

BUSS, David M.; SHACKELFORD, Todd K.; MCKIBBIN, William F. The mate retention inventory-short form (MRI-SF). *Personality and Individual Differences*, 2008, 44.1: 322-334.

BYERS, E. Sandra; LEWIS, Kim. Dating couples' disagreements over the desired level of sexual intimacy. *Journal of sex research*, 1988, 24.1: 15-29.

CANARY, Daniel J.; STAFFORD, Laura. Relational maintenance strategies and equity in marriage. *Communications Monographs*, 1992, 59.3: 243-267.

DAINTON, Marianne; AYLOR, Brooks. Routine and strategic maintenance efforts: Behavioral patterns, variations associated with relational length, and the prediction of relational characteristics. *Communication Monographs*, 2002, 69.1: 52-66.

DAINTON, Marianne; STAFFORD, Laura. Routine maintenance behaviors: A comparison of relationship type, partner similarity and sex differences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 1993, 10.2: 255-271.

DALY, Martin, et al. *Sex, evolution, and behavior*. Boston: Willard Grant Press, 1983.

DAVIS, Murray S. *Intimate relations*. Free Press, 1973.

DINDIA, Kathryn, & Emery, D. Strategies for maintaining and repairing marital relationships. *Prezentováno na Mezinárodní konferenci týkající se Osobních vztahů*. Madison, Wisconsin.

DINDIA, Kathryn; BAXTER, Leslie A. Strategies for maintaining and repairing marital relationships. *Journal of social and personal relationships*, 1987, 4.2: 143-158.

DINDIA, Kathryn; CANARY, Daniel J. Definitions and theoretical perspectives on maintaining relationships. *Journal of social and personal relationships*, 1993, 10.2: 163-173.

DÖRING, Anna K., et al. Assessing values at an early age: The picture-based value survey for children (PBVS-C). *Journal of personality assessment*, 2010, 92.5: 439-448.

DUCK, Steve. *Relating to others 2/e*. McGraw-Hill Education (UK), 1999.

ELLIS, Bruce J. The partner-specific investment inventory: An evolutionary approach to individual differences in investment. *Journal of Personality*, 1998, 66.3: 383-442.

GEORGE, Carol; WEST, Malcolm. The development and preliminary validation of a new measure of adult attachment: The Adult Attachment Projective. *Attachment & human development*, 2001, 3.1: 30-61.

GHISELIN, Michael T. A radical solution to the species problem. *Systematic Biology*, 1974, 23.4: 536-544.

GREENE, John O. A cognitive approach to human communication: An action assembly theory. *Communications Monographs*, 1984, 51.4: 289-306.

GREER, Arlette E.; BUSS, David M. Tactics for promoting sexual encounters. *Journal of Sex Research*, 1994, 31.3: 185-201.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Grada, 2007, str. 13.

HOLČÍK, Jiří, KOMENDA, Martin (eds.) a kol. *Matematická biologie: e-learningová učebnice* [online]. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8095-9.

KAIGHOBADI, Farnaz; SHACKELFORD, Todd K.; BUSS, David M. Spousal mate retention in the newlywed year and three years later. *Personality and Individual Differences*, 2010, 48.4: 414-418.

LINDOVÁ, Jitka. *Manipulative and dominance strategies in conflicts of romantic couples with normal personality profile and with avoidant personality. 2017 - 2019*. Národní ústav duševního zdraví. Klecany, Praha.

LINDOVÁ, Jitka; PRŮŠOVÁ, Denisa; KLAPILOVÁ, Kateřina. Nonverbal behavior contrasts the respectful, coercive, affectionate, and ignoring domineering strategies. *Anthropologie (1962-)*, 2012, 50.1: 111-126.

LOCKE, Harvey J.; WALLACE, Karl M. Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and family living*, 1959, 21.3: 251-255.

LOW, Bobbi S. *Why sex matters*. Princeton University Press, 2015.

SCHMITT, David P.; BUSS, David M. Strategic self-promotion and competitor derogation: Sex and context effects on the perceived effectiveness of mate attraction tactics. *Journal of personality and social psychology*, 1996, 70.6: 1185.

STAFFORD, Laura; CANARY, Daniel J. Maintenance strategies and romantic relationship type, gender and relational characteristics. *Journal of Social and Personal relationships*, 1991, 8.2: 217-242.

STAFFORD, Laura; DAINTON, Marianne; HAAS, Stephen. Measuring routine and strategic relational maintenance: Scale revision, sex versus gender roles, and the prediction of relational characteristics. *Communications Monographs*, 2000, 67.3: 306-323.

SVOBODA, Mojmír, et al. *Psychodiagnostika dospělých*. Univerzita JE Purkyně, 1987.

TEMPELHOF, Tammy Candice; ALLEN, J. Sabura. Partner-specific investment strategies: Similarities and differences in couples and associations with sociosexual orientation and attachment dimensions. *Personality and individual differences*, 2008, 45.1: 41-48.

THORNHILL, Randy; ALCOCK, John. *The evolution of insect mating systems*. Harvard University Press, 1983.

URBÁNEK, Tomáš; DENGLEROVÁ, Denisa; ŠIRŮČEK, Jan. *Psychometrika: měření v psychologii*. Portál, 2011.

VANDERLAAN, Doug P.; VASEY, Paul L. Mate retention behavior of men and women in heterosexual and homosexual relationships. *Archives of Sexual Behavior*, 2008, 37.4: 572-585.

WILSON, Edward O. *Sociobiology: The new synthesis*. Harvard University Press, 1975.

Přílohy

Soubor použitých obrázků v obrázkovém testu

Kamarádi

Komfort a podpora

Pozornosti a dárky

Proaktivní/prosociální chování

Společný čas

Sdílení úkolů

Sebeodhalení

Telefonování

Vášeň (sex)

Vlastní život

